
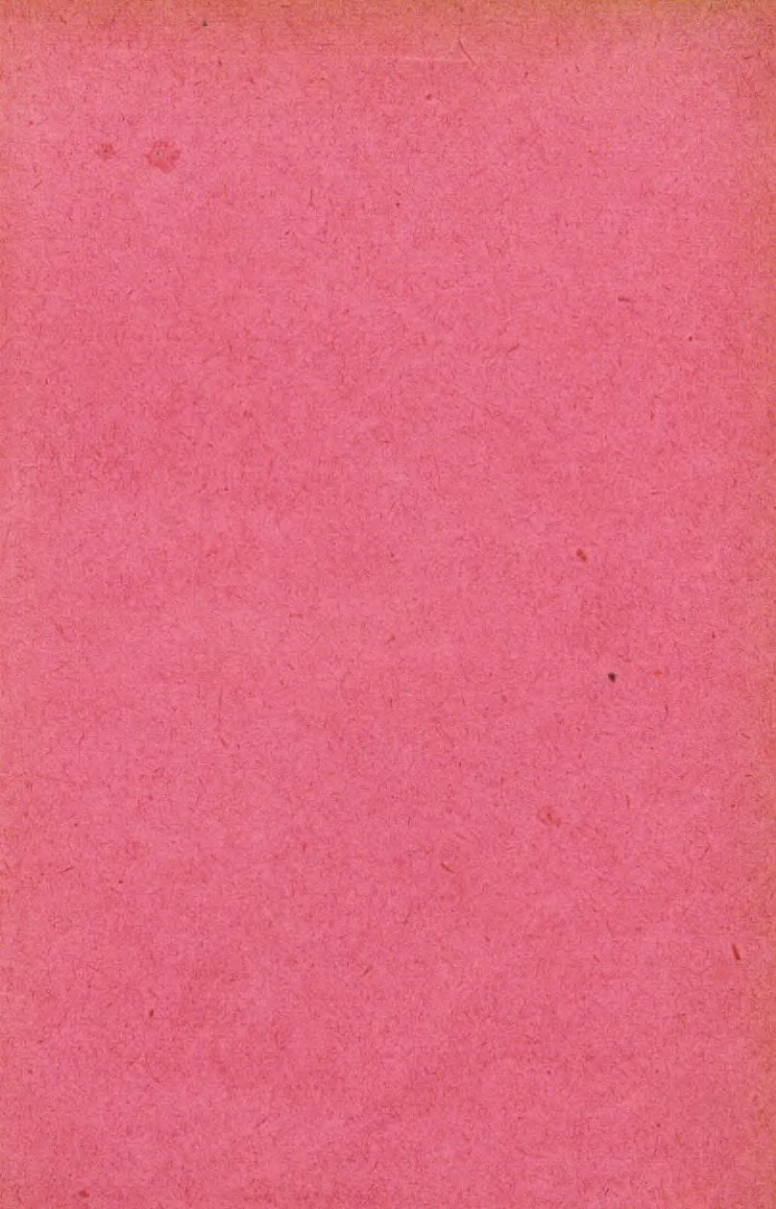

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

VI B g

35346

723

C 86
a

LIRSKE IN EPSKE POEZIJE

NAPISAL

A. AŠKERC

V LJUBLJANI

IG. PL. KLEINMAYR & FED. BAMBERG

1896

35346 VII B. g ~~April~~

VII B. g
35346

Ø5283/1950

KAZALO.

Lirika

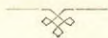
	Stran		Stran
Razni motivi		Pred spomenikom Petöfje-	
Moja Muza	5	vim	43
Oblaku	6	V góndoli	45
Večna luč	7	V baziliki sv. Marka	47
Moderni Pegaz	8	V doževi palači	48
Vesni	9	Brat Slovak	49
Kapélíca bela	10	Pod Vavelom	51
Mi vstajamo!	11	Na Velegradu	52
Staremu pisatelju	13	Na galatskem mostu	54
Jek z Balkana	15	Na hribu Bulgurlu	55
Slovenskim Sókolom	17	Na vrtu pred Hagijoj Sofijoj	56
Poslednji žarki	20	Haremski roži	57
Kósa	21	Po Bosporu	58
Jaz	22	Selamlík	59
		Prinkipo	61
		Šúmi, Maríca	62
		V Kazánski sóteski	63
Iz popotnega dnevnika			
V svet!	29	Iz pesmarice neznanega	
Po železni cesti	30	siromaka	
Sopotnik	32	Pokáj	67
Mohamedanki	34	Delavčeva hči	68
V Husrev-begovi džámiji	35	Temni nauki — pojasnjeni.	70
Mujezin	37	Božična pesem siromakova .	71
Na mohamedanskem gro-		Pomladnja oda siromakova	73
bišču	39	Dva pogreba	74
Srbsko dekle	40	Večerna molitev siromakova	75
Na Kale-mejdanu	41		

Balade legende romance

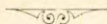
	Stran		Stran
Firdûzi in derviš	79	Zakaj je v brlogu nastal nemir	128
Skala v Savini	82	Tujega goslarja poslednja	
Na bojišču	84	pesem	132
Najlepši dan	86	Bazarska parábola	134
Iškarjot	88	Afanasij Sjemjonovič	137
Mutec Osojski	91	Pégaz in ôsel	140
Balada o jézeru	93	Istórija o miru	143
Našli so rokopise	95	Krišna	149
Vojakova nevesta	98	Buddhova čudesa	152
«Mea Kulpa!»	101	Mirza	156
Zimska idila	103	Titus Marcus	160
Herkulov kip	105	Caligulove igrače	164
Perunov žrec	107	Sveti ogenj	168
Poslednja straža	110	Pramloča	171
Ponočna pótница	113	Satanova smrt	174
Bajka o odprtem nebu	115	Legenda o zlati roži	182
Balada o sv. Martinu	117	Kaznovani paša	186
Natanova prikazen	120	Bajramska legenda	190
Osvoboditeljica sužnjeva	124	Grešnik	193

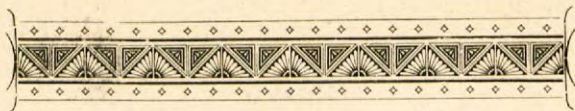

LIRIKA

RAZNI MOTIVI

Moja Muza.

Moja Muza ni mehkužna
Bledolična gospodična;
Črnogorka je, Špartanka,
Deva zdrava, ognjevita.

Moja Muza ne poseda
V mesečini v polusanjah,
Ona ljubi jasne dneve,
Ljubi vroče solnčne žarke.

Moja Muza se ne joče
Nad svetovnim górnjem britkim,
Resno kliče le na delo,
Ki naj spasi nas edino! —

V levi bakljo, v desni handžar
Kvišku dviga moja Muza;
Razsvetljuje teme klete
In s tirani se bojuje.

Oblaku.

Pod nebom gre oblak,
Oblak ko ptič legák;
Črez gôre, črez doline,
Podí ga sever ják.

Oblaček beli moj!
Pač plul boš nad vasjój
V dolini tam globôki . . .
Postój nad njoj, postój!

Na hišo sred vasí
Z višave se ozrì!
Nemara da pred hišoj
Tam někdo zdaj sedí.

Če videl boš obraz
V okviru zlatih lâs, —
Glej, v duši sem ga nosil
Obraz tá někdaj jaz.

Večna luč.

Na polji, polji širnem tam
Stojí samôten božji hram.
Svetilka zlata v njem gorí,
Gorí vse dni in vse nočí.

Naj hram ogrinja mrak temán,
Naj krog divjá vihár strašán:
Od znotraj luč ne vgasne mu,
Obseva stene jasne mu . . .

I jaz sem takšen božji hram,
V življenja širnem polji sám . . .
A duša svetel je oltár —
Kaj mrak, nevihta pač njej mar!

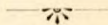

Moderni Pegaz.

Poetje srečni stari vi,
Poetje dobe zlate!
Vi jahali ste svoje dni
Konjiče nad zemljój krilate!

A minul Pégazov je čas,
Že davno izumrli!
Kaj pod nebó zdaj nosi nas?
Kaj starci mislite vi vrli?

Če nas kdo na perutih v zrak
Nevidnih smelo švigne,
Na vzlet za idealom ták
Navdúšenje ga sveto vzdigne.

Vesni.

Pozdravljam te, Vesna, iz srca globin,
Tolažbo po zemlji troseča!
Budilka življenju planin in dolin,
K ljubezni, veselju vabeča!

Poslancev brez broja tvoj sveti prihod
Že s cvetjem in petjem oznanja;
In s petjem in cvetjem slavi se tvoj god —
Vstajenje od smrtnega spanja!

Kaj čuda prirode tá praznični dan,
Kaj to, če se zemlja pomlaja!
Da narod, da narod naš živ pokopán
Iz groba stoletnega vstaja . . .

Kapélica bela . . .

Kapélica bela, kapélica lepa . . .
Svetišče sred tihega gozda si tí!
S cveticami vse so ovenčane stene,
Pred svetoj podoboj svetilka gori . . .

Kapélica lepa, ti dèkle za gozdom,
Glej, srce prenežno mi tvoje se zdí:
Nedolžnosti rože v njem bele dišijo,
Ljubezni pa lúčica — kómu plamtí?

Mi vstajamo!

Mi vstajamo! In — vas je strah?

Pokáj takó hrumíte!

Slovana se bojíte?

Teží vam dušo huda vest?

In vest vam stiska jezno pest?

Bojíte se — osvete

Od množice neštete?

Mi vstajamo! Ni ljubo vam?

Mi vstajamo gotovo

V življenje svetlo, novo.

Nič več ni drag nam spanja mirak,

Na delo vodi nas korák;

Noč temna je za nami,

Svobóde svit nas drami.

Mi vstajamo . . . Poslednji čas!

Mi nočemo umreti,

Mi hočemo živeti!

Iz svojih vstajamo močij,

Četudi smo pozni, mladí:

Kaj uk je zgodovine?

Bodočnost je — mladine.

Mi vstajamo, mi vstajamo!
Če še takó hrumíte,
Če še takó kričíte!
Pokaj takó jezíte se?
Nas morda res bojíte se? —
Napredek in prosveta
To naša bo osveta!

Staremu pisatelju.

(A. Kremlju.)

Počivaj mirno, narodnják,
V gomili častni svoji, davni!
Saj zemlja je slovenska tu,
Kjer spavaš ti Antón naš slavni.

Že daleč je za nami čas,
Ko ti pošteno si se trudil,
Da bi s peresom narod svoj
Iz sna na delo dušno vzbudil.

V besedi naši pravil si,
Kakó je v časih starih bilo;
Kaj vse na zemlji sveti tej
Domači se je dogodilo.

Kakó napadal njega dni
Nam domovino je sovražnik,
Kakó Slovenec branil jo,
Kakó ji hraber bil je stražnik.

Kakó prelivali so kri
Za zemlje vsako ped očetje . . .
Junakom na gomile tém
Pesniško trosil ti si cvetje.

Zdaj duh nesmrtni tvoj z višáv
Ozira pač se često doli;
Na raj Slovenskih zrè Goríc,
Po domovini vsej okoli.

Katera zemlja druga pač
V lepôti našo tó prekaša?
In, glej — še bivamo tod mi,
Še je slovenska, še je naša!

A národ le — učiš nas tí —,
Ki domovino ljubi, brani,
Ki dela, trudi se za njó,
Zasluži, da si jo ohrani.

Jek z Balkana.

(18. sept. 1885.)

Kaj od Balkana sèm grmí
Črez polje in goróvje?
Ko burja divje jek bučí,
Ubrán ko spev zvonóv je;
Vesel ko bojna pesen je,
Ko psalm slovesnoresen je,

«Maríca šúmi čez raván,
Med brati hitro têci!
Oznanjaj jim veliki dan,
Povej jim, šumno reci:
Zedinjen je bolgarski rod,
Na zemlji svoji sám gospod!

«Radúj nad nami se, radúj,
O Balkan, oče stari!
Nad vsemi nami zdaj kraljúj,
Ned svojimi Bolgari!
A s hrbtom svojim brani nas,
Če vrag ločiti kani nas!

«Evropa, maneš si oči,
Strmíte, diplomati?
Kar modro ste zgradili vi,
Da htelo ní vam stati!
Ej, silnejša je moč idéj,
Ko grôzni zid papirnih mej . . .

«Maríca, šúmi celo pot,
Valovi poskakujte!
Gredóč novíco tó povsód
Veselo razglašujte:
Svoj, prost čé biti moj Bolgár —
Podjarmljen več ne bo nikdár!»

Slovenskim Sókolom.

(Ob ustanovitvi vseslovenskega «Sókola»
dné 9. julija 1893.)

Pozdravljeni, oj bratje Sókoli,
Pozdravljeni iz vseh slovenskih krajev!
Od Save, Soče, od Savine in
Od Adrije smo sinje prileteli,
V Ljubljano belo sèm smo vsi prispéli,
Da roke si podamo bratovske,
Da na srcé pritisne brata brat,
Da misli drugu drug odkrije srčne . . .
Mišljenje, bratje, skupno in vzajemno,
Ideja jedna — to so krila naša,
Ki sèm so na sestanek nas prinesla
Črez hribe in doline
V središče domovine.

Njo, domovino ljubimo mi vsi.
Ljubezen tá je óna sveta vez,
Ki krepko spaja njene vse sinove.
A čvrst le sin je materi ponos,
Čvrst, jak in zdrav na duši in telesu.
In materi preljubi naši v čast

Mi urimo si mišic naših moč,
Mi vadimo se v gibčnosti telesa,
Da branimo si mater, ko bo treba,
Da čuvamo sovragov jo vsekdar . . .

Dovoljkrat že pokazal je Slován,
Da boja se najljučjega ne straši,
Da broja se sovražnih čet ne plaši.
Slovanska hrabra, močna, težka pest
Podrla marsikoga že je v prah,
Če domovino nam napal je sveto . . .
In kakor sokol z bistrimi očmi
Pod saboj vidi vse in vse motrí
Ter brž z višav na gnezdo svoje šine,
Če k zárodu približa mu se rópar:
Takó odganjajmo i mi posléj
Sovražnic ptic od domovine méj!
Slovenec vsaki bodi sókol hraber,
Slovenka vsaka vrla sokolica! . . .

V telesu zdravem zdrav prebiva duh.
Teló se vežba — duh naj bo brez vadbe?!
Ne, bratje, tudi duh naš naj se vežba!
In vežba duh v mišljenji se globókem.
Brez mislij ni prosvete, ne napredka.
Telesno pokazavši svojo moč
Pokázimo zdaj tudi moč duhá;
To našo moč naj tudi vidi tujec! . . .

Že čas se bliža, nov in lepši čas.
V krvavem boji národ z národom
Ne bode meril več se za prvenstvo;
Bodoči boj bo nekrvav — duševen.
Duhóv to boj z orožjem bo duševnim.
Za boj tá krasni vadimo poslój
I mi Slovani resno se za rana!
Kdor v boji tem kulturnem bo močnejši —
Njegova zmaga, slava in bodočnost! . . .

Težavna bôrba je za ideal.
Zató v stremljenji, hrepenenji svetem
Po njem mi vztrájajmo pogumno vsi!
Ta vztrajnost, bratje, moška je značajnost.
Ž njoj oslavimo mater domovino,
Ž njoj priborimo ji svetlejših dnij.
Tí dni pa déla znojnega so sad.
Na delo tó se združi z bratom brat,
Pod jeden prápor zbêrimo se vsi,
Na skupno delo vzdigni vsak desnico
Pod geslom, ki nam s práporja žarí:
Za národ svoj, pravico in resnico!

Poslednji žarki.

Poslednji še padajo žarki
Z goré po dolini okróg,
Poljubljajo vsò pokrajíno,
Zlatíjo livado in log . . .

Poslednji so padali žarki
Mi v dušo iz tvojih očíj;
Bil lep je, bil svetel je večer
Pred temoj sedanje nočí.

Kôsa.

Kôso někdo kleplje svojo,
Čuj, nekjè tam sred vasí . . .
Ostro-rezko to klepánje
Skoz večerni zrak zvení.

Jutri rano pa bo trava
Padala pod kôsoj tój
In cvetóv po polji mnogo
Palo mrtvih bo pod njoj . . .

Slušam, slušam to klepánje . . .
Bog vé, kaj, da mi se zdí: —
Smrt je, ki tam kleplje kôso,
Da ž njoj mene pokosí.

Jaz.

Strah pred menój te mar je, strah?
Razuma božjega nositelj,
Prirode smeli ti krotitelj!
O človek, ti trepečeš plah!
Sám polbogá veličáš sebe —
Močnejši kdo je li od tebe?
Poglej mi, veleum, v obraz:
Jaz, moč prirodna, to sem jaz!
Veliki človek, kdo pa tí si?
Ti meni gospodár — še nisi!
Ti meni to si, kar črvíč,
Ti meni majhen, pust si — nič!
In s tém ničesom, kadarkoli,
Igrám se jaz po svoji volji.
Če hočem, s tajnoj ti rokój
Potresem zemljo pod tebój:
In pókajo kostí ji, skale,
Ki prej so trdno se držale;
In tla se zemska zibljejo
In majejo in gibljejo
Ko morska raven valovita,
Če burja biča jo srdita . . .
In kar gradiš si, «zemlje car»
Na tleh nestalnih — kaj mi mar!

Tá mesta tvoja in palače,
Po katerih znanost se uči,
Umetnost sveta se slaví —
Otročje meni so igráče!
Če hočem, samo jeden hip —
In vse razrušim v prah in sip.
Porušim cerkve ti ponosne,
Pagóde stare stolponosne;
In džámije razsujem v prah
In sinagoge ti na mah.
Poderem tvoje žrtveníke
In ž njih svetníke in malíke;
Ti sám pa iz razpadlih hiš
Berač brez strehe mi bežíš . . .

O, ne preklinjaj mi «očeta»,
O, ne preklinjaj mi — Bogá!
Ne «oče», tá ní brez srcá,
Brez krívd ne tepe on detéta.
Ne! dober oče ne podí
Otrók iz hiše sred noči,
Iz sladkega ne dramí spanja,
Ne goni jih iz stanovanja
Polnagih venkaj v mraz in mrak!
Iz póstelje na cestni tlak
Slabôtnih porodníc ne meče,
Ko dete v krílu jim trepeče.
Očetu smíli se bolníc,
Svet mu njegóv je žalni krik;
Črez prag otrôka, ki umíra,

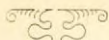
Ne vlači oče in ne tira . . .
O, ne preklinjaj mi Bogá!
Ne «oče» — jaz sem brez srcá,
Jaz, moč vseмирna, moč prirodna,
In tebi, človek, moč usodna . . .

Trepečeš!? Ti se me bojiš?
Sovražiš me in me črtiš?
Čemú? Ne delaj mi krivíce!
Kdó sem? Poglej mi bliže v lice!
Sedaj sem Brahma, stvarnik tvoj,
Ustvarjam z modroj ti rokój
Svet poln življenja, velekrasja,
Svet poln razuma in soglasja.
A zdaj sem Siva, ki tá svet
Prevračam v kaos divji spet.
A nisem Brahma niti Siva,
Le moč prirodna jaz sem živa!
In ne ustvarjam ti svetóv,
Ne uničujem jaz jih vnóv —
Le gibljem se brez prenehanja,
Od vekov večno brez prestanja . . .
Ne vem, kaj je življenje, smrt,
Neznana srd sta mi in črt,
A tudi ne poznam ljubezni;
Ne vem, kaj je dobróst in zlost,
Ne vem, kaj greh je, kaj svetóst,
Poznám le — zákon svoj železni;
Nepremakljiv, strog, večen je
In trd, neoporečen je!

Kdó sem? Le premotrávaj me,
Spoznávaj, proučávaj me —
Zabava krasna, duhovita —
Do dná spoznal ne boš mi bita!
Jaz sužnja tvoja? Rob tí moj?
To večni je med nama boj.
Komú na prid, kdaj boj končá se,
Ki z novoj siloj vsak dan rase?
Kdó sem? Kdo pač razreši dvom?
Vesoljnost jaz sem, tí — atóm.

IZ POPOTNEGA DNEVNIKA

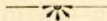

V svet!

Z močjó čarôbnoj spet,
Oh, bolj, ko kdaj popréd,
Na tuje, kam, ne vem še sám —
Srcé me goni v daljnji svet.

Kdo naj té krasne dni
V samôti prežedí!
Kaj ní ustvarjen svet zatô,
Da gledat hodimo ga mi?

Ostánite domá,
Ki žal vam je zlatá!
A kdor tujine videl ni,
Očine céniti ne zná.

Po železni cesti.

Naprėj, naprej, konj ti goreči,
Po cesti železnici spėj!
Sopihaj in puhaj pred nami
Pa vleci nas hitro naprėj!

Naprėj črez ravnine zelêne,
Črez hribe navzdól in navzgór!
Črez brezdna, črez smele mostove,
Črez reko tod, tam skoz predór!

Naprėj mimo mest, mimo trgov,
Naprėj mimo tihih vasíj,
Naprėj mimo bede in sreče . . .
Kakó se nam sila mudí!

Naprėj! . . . In na desni, na levi
Z vóz stopajo potni ljudjé,
Na desni, na levi spet vstopa
Sopotnikov novih v vozé.

Seznaniš se s tém in tam z ónim,
Prijatelju stisneš rokó:
Postaja! Narazen! . . . Tu s smehom,
S solzámi tam kratko slovó.

Tak pisan si vlak ti — življenje!
Kak hitro se vozimo ž njim!
Napréj, naprej, vranec naš parni! . . .
Spomín pa za nami je — dim?

Sopotnik.

Maglaj.

Govôri, le govôri,
Tovariš novi moj!
Ne veš, kakó mi prija
Prekrasni govor tvoj.

Kak smelo turban pestri
Na glavi ti sedí!
Obleka slikovita
Baš divno ti stojí.

Zdaj noge gracijozno
Podkrižal si . . . lepó!
Še čibuk dragi v usta,
Pa kádiva . . . takó!

Z obraza že ti čitam,
Da moslem ti si vnet;
Jeruzalem je — Mekka,
Vzor tvoj je Mohamed.

Govôri, oj govôri
Premili jezik svoj!
Kaj meni Mekka tvoja,
Kaj meni turban tvoj!

Tvoj jezik moj je jezik,
Čuj me, prijatelj ti!
Slovanska sva si brata,
Ej, jedne sva krvi!

Mohamedanki.

Sarajevo.

Čemu gosta tá koprena,
Ki zakriva lica kras?
Kaj je mislil prêrok modri
Zagrnivši ti obraz?

Hoče prêrok mar zavidni,
Naj le mož te gleda tvoj?
Ali je kot stvar nečisto
V kóran te zapisal svoj?

Nikdar sanj ne sanjaš zlatih
O svobodi kristiján? —
Robstva jarma ne občutiš?
Harem ni ti — pretesán?

V Husrev-begovi džámiji.

Sarajevo.

«Sezúj se!» opómni me hodža,
«Priatelj, dom tá nam je svet;
Sam Allah tu moli se višnji,
Častí se njegóv Mohamed!»

V mošeji sva krasni . . . a tiho!
V molitvi vtopljeni so baš;
Na čilimih klanja do zemlje
Z beračem se vred bogatáš.

Skoz kúpolo solnce poldnevno
Na vernike sije z nebés;
Na turbane pisane sije
In vmes na rdeč kjè kak fes.

Na ustnih trepeče jim «Allah!»
Na vzhod pa jim zrejo oči . . .
O, kaka goreča molitev
Iz duše globin jim kipí!

Ne moti vas «tujec» jedini,
Stoječi med vami neznan? . . .
Ah, videti hotel sem samo,
Kak Allaha moli Slován.

Po svoje jaz — vi pa po svoje
Kot bratje častimo Bogá;
Molitev je dobra i vaša,
Če dobrega vzdih je srcá.

Skoz kúpolo solnce poldnevno
Na brate dol sije na nas . . .
Le mólite, skoro da pošlje
Nam Allah naš véliki čas! —

Mujezin.

Sarajevo.

Za planino pada solnce,
Z zlatim ljubi jo poljubom . . .
Čuj tam pesem z minareta,
Pesem ko iz krajev tujih!

«Vélik samo ti si, Allah,
Mohamed tvoj prêrok sveti;
Môlit, bratje véрни, môlit,
Komur mar je sreča večna!»

Veličastno se obrača
Mujezin na stolpu vitkem,
S turbanom na glavi rusi,
Z vihrajočoj bradoj sivoj.

Na strani se v svet četiri
Starčeva mi pesem ori . . .
Zdaj obstal je zroč na mesto;
Misli stavec misli tožne:

«Kje ste carji Sulejmani?
Kje si slava, moč nam silna?
Džavri vzeli so nam Bosno . . .
A kalif jih gleda mirno!

«Ne utegne! — Kdo potem pač
Bi Čerkeske bele ljubil,
Pušil čibuk, srebal kavo? . . .
Da sem jaz car v Ištambulu!»

Na mohamedanskem grobišču.

Sarajevo.

Kje sem? . . . Med gomile sem zášel,
Pod sencami vrb in ciprés
Tod móslemi spavajo sladko . . .
Ne, oni so vrhu nebés!

Družíce so huris jim divne
Velikih in črnih očij,
Ki vigred procvita jim večna
Ki večno jim jutro žarí.

Po rajskih tam šetajo vrtih,
Kjer vrelci srebrni šumé;
Baršun jih odeva in svila,
Kaménčki jih dragi krasé.

Nesmrtnost pijó iz čaš zlatih,
Iz zlatih tam skled jo jedó . . .
Vse, vse se izpolni presrečnim,
Kar duša želí in okó.

Lep raj si ustvaril, o prêrok!
Ž njim pol si osvôjil zemljé,
Osrečil si ž njim milijone . . .
Poznal si — človeško srcé.

Srbsko dekle.

Novi Sad.

V oblačilu belem
Plavaš pred menój,
Džerdžan zlat ovija
Vrat lobodji tvoj.

V čistosti se lesku
Bajnem vsa žariš —
Vila zračna, živa,
Krasna se mi zdiš!

Kar pokleknil tu bi
S prošnjo pred tebój:
Vila lepa, dobra,
Sprémljaj život moj!

Na Kale-mejdanu.

Belgrad.

Krog mene cvetí, zelení perivój,
V ozadji hrup mestni se čuje;
Pred manoj poroke slovesni god svoj
Pa Dunav tu s Savoj praznuje!

Tu sanjam . . . Čuj, kónj iz daljave pekét
Vse bliže in bliže prihaja!
Vse bliže . . . že trese pod manoj se svet,
Topóv grom in pušek razsaja!

Vse bliže in bliže . . . Že vidim ves roj.
Glej, bliskajo v solncu se meči . . .
Rogovi bučeči pa kličejo v boj . . .
Vse suče se v pisani gneči

Tam prápor Madonnin visôko vihrá,
Križ zlat mu na vrhu iskrí se;
Tu barjak prerokov nasprót plapolá
Srp lunin z ostí mu bliščí se . . .

Tu «Allah»! tam «Kristus»! . . . Kateri obéh
Pribôril pobedo bo zá-se? . . .
Ne boj se! O prešlih le sanjal sem dneh,
Zamislil bil v stare se čase.

Takó smo, Evropa, te čuvali mi
Pred národov divjih udari;
Takó, ah, potratili mlade smo dni
Mi jugoslovanski — barbari.

Pred spomenikom Petöfjevím.

Pešta.

Tu stojiš mi pesnik,
Tukaj sredi parka,
Ki te obožava
Mádjar in Madjarka?

Ne! To je le kip tvoj,
Lik iz mrtve médi;
Ti živiš nesmrtno
Ljudstvu v duše sredi!

Pel si o ljubezni,
Pel o domovini,
Da bi srečni bili
Skoro njeni sini.

Zdaj ti lil iz srca
Slavčji spev opojni,
A zdaj spev tvoj bil je
Spev Tirtéja bojni!

In zamán vzdihôval
Nisi po svobódi!
Blagor ti! Tvoj národ
Prost je med naródi.

A ko duh tvoj z raja
Doli se ozrl bi,
Bronasta ti usta
Valjda tu odprl bi.

Prêrok ti svaril bi
Brate svoje zemlje:
«Sám zgubí svobodo,
Kdor jo drugim jemlje!» —

V góndoli.

Benetke.

Canale Grande! . . . Kód vozim se, kód
Po ulici tej čaropolni?
Kočije prečudne mi švigajo tod:
Hej, parniki hitri in čolni!

Na ládijci vzadi stojí gondolár —
Obličje mu vse zagorélo —
Po vêsel se taktu nagiblje veslár
Stojé slikovito in smelo.

In góndola plava gladáko in lehkó,
Mrtvaški podobna je krsti;
Ko v bajki palače iz morja rastó
Na desni, na levi po vrsti . . .

Ah, *Riva degli Schiavoni* je tu!
Nas tudi, Benetke, častite?
Saj doli v globókem lagune dnu
Na hrastih slovenskih stojite . . .

Kak tiho, kak tožno ti morje ležíš!
O sreči premišljaš li davni?
Žaluješ, ker prstana več ne dobiš
Od dožev k poroki preslavni? —

Zdaj *Ponte Rialto* nad nami se pne
V mogočnem ponosnem obloki;
Lev Markov z obale na nas tam zre
Stoječ ko na straži visoki.

V stran góndola krene. Nad nami visí
Most *dei sospiri* v višini;
Stok, vzdihé še čujem tam gor, se mi zdi . . .
Napréj! Spomin temni izgini!

Brez cilja po ulicah morskih okróg
Ves dan do večerne že zore;
Po ôknih, balkonih vzrem krasen mnog
Obraz črnolase signore.

Kakó naj, kar vidim, na dnevnikov list
Z besedami pač vam napišem?
Posodi mi, Tizian, rajši svoj kist,
Da mesto ž njim tvoje narišem!

In kaj bi narisal strmečim očém?
Dejstvitelnost ali pravljico?
Vil morskih naslikal bi hiše — ne vem,
Zakleto bi morsko kraljico?

In góndola plava . . . V dno čudnega snà
Za mislijo misel mi tone . . .
Kazeč poezijo mi vedno brbljá
Kraj mene sedé — cicerone.

V baziliki sv. Marka.

Benetke.

Ne, ne! Kdo pač tukaj bi môlil! . . .
Ob marmornem stebru sloním,
S krasôtoj, bazilika, tvojoj
Očí naj, srcé si pojím!

Zlató, srebró, marmor, dragúlji . . .
Vse v skladu se bajnem bliščí,
Vse národu svetca, San-Marka,
Venéciji otca slaví.

Kdo znal vsa imena bi slavna
Stvariteljem slavnih teh slik!
Kdo gor tam na svodu visôkem
Sestavil je tá mozaík? . . .

Ne, ne! Kdo pač tukaj bi môlil!
Tu gledati moreš samó . . .
Pač! Vitka signora kraj mene,
Glej, čita mi v knjigi lepó!

Berivo pobožno, seveda!
Zamaknjena vanje je vsa . . .
Pogledam . . . v platnicah rudečih,
Oh, Bädeker, tebe imá! —

V doževi palači.

Benetke.

Palača dožev, slavni grad,
Čarôbne ve dvorane!
Pozdravlja nas le votli jek
Posétnike neznane . . .

In po dvorinah sem in tjà
Nas truma se pomiče
Kot da smo prišli, zdí se mi,
Častít, kropit — mrličé.

«Kje doži ste mogočni zdaj?»
Tu nékdo zá-se pravi;
«Sijaj, bogastvo, slava — kjé?»
Popotnik drug dostavi.

A tretji kaže nam z rokój
Po slikah stén in svoda:
«Lepôta in umetnost pa
Živita še, gospôda!»

Brat Slovak.

Rutka.

Piš hladen piše s Tatre . . .
Letí pod gôroj vlak,
V kupéji pa vštric mene
Sediš ti, brat Slovák.

Kaj zreš takó otožno
Skoz ôkno v gorski kraj?
Nemara kraj domači
Ostavljaš baš sedaj.

Otrók s tebój gre dvoje;
Na klopi večje spi,
A drugo mati mlada
V naróčaji dojí.

Drží z levicoj dete,
Z desnicoj robec bel,
Vzdihaje nekaj briše
Z očíj ž njim čas si cel . . .

Beseda dá besedo.
V Ameriko, drug moj?!
Za kruhom iz očine
Z otrôki in ženój?

Za bóga, kaj te moti!
Kakó boš tam prebil,
Ko nihče ti madjarski
Otrók ne bo učil?

Če ktero ti umrje,
Kaj, bratec, bo tedaj?
Brez ógrščine, upaš,
Pustí je Peter v raj?

Brez dóma greš po svetu —
Utrgan z veje list —;
Prav, prav ti je, prijatelj!
Zakaj si — panslavist!

Pod Vavelom.

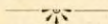
Krakov.

Pri krsti krsta težka, krasna . . .
In venci, glej, na njih leže,
Goré debele voščence —
Po krstah kralji poljski spé.

Mej kralji kronanimi tukaj
Duhá kralj mnog svoj dom imá:
Mickjévič biva tu, Kosciuško,
Muz, bojev kralja slavna dva . . .

Tu torej mrtvece velike
Pokápljete vse svoje vi!
Imena vseh sem slišal, čital —
Le jednega med njimi ní!

Tu doli tudi ón počiva,
Junák, ki davno vam umrl?
Tu tudi spi vaš — duh slovanski?
Tu grob njegov se je zaprl? . . .

Na Velegradu.

Velegrad! . . . Klobuk z glavé,
Pripogníte se, kolena!
Zemlje bratske sveta tla
Préjmite poljub Slovena!

Čuj, zvonovi zapojó . . .
Slušam jih, čarôbne glase;
Po valovih teh zvokóv
Duh moj plava v daljnje čase.

«Bodi svetlo!» reče Bog —
Slišim ga, ukaz mogočni —
Beli dan poraja se,
Žar pošilja nam ga vztočni.

Vidva hodita mi tod,
Blagovestnika slovańska!
Gledam, slušam in strmim . . .
Epepeja velikanska!

«Bodi noč!» zli duh velí:
Tema najčrnejša pada,
V temi tej pa, v temi tej
Vihingova četa vlada . . .

Spet se svita . . . Zarja tam
Nad obzorjem nova vshaja.
Vzidi, vzidi, solnce že,
Dan svobode naš brez kraja!

Na galatskem mostu.

Carigrad.

Kdo vas pa sezval je na Zlati rog sèm,
Vseh národov pestri poslanci?
Jezikov zastopniki vseh, dober dan!
Ko stari mi zdite se znanci.

Bog živi te, Turek, Čerkés, Arabljan,
Pozdravljam te, brate balkanski!
Kaj novega, Grk, Perziján je pri vas?
Ti tudi tu, sinko ciganski?

Prijatelj Zamórec, kakó se imáš?
Kakó se, Armenec, godí ti?
A, Jud! No, seveda, brez tebe ni nič . . .
Arnavt, kam takó se mudí ti?

Različnih jezikov, nôš, bôj smo in vér,
Pa vendar-le vsi smo si bratje!
In vendar jedini smo vsi si vsaj v tém,
Da diven zarés Carigrad je!

Na hribu Bulgurlu.

Nad Škutarijem v M. Aziji.

Selâm alejkum, tí
Sen mojih dnij, nočij!
Sedaj te gledam, Carigrad,
Z bedečimi očmi.

Nebó s svetlôboj vsoj
Smehljá se nad tebój;
Nemara, da še sámó v čar
Zaljubljeno je tvoj.

Katéri tvoj poet,
Ves daljnji vztočni svet!
Pomore mi, da prav povém,
Kar čutim v srci vnet?

Kdo kist mi vodi naj,
Da bi naslikal zdaj
Tó živo bajko pred sebój,
Ta čudni vztočni raj?

Zakaj li baš Tatár
Zdaj tvoj je gospodar?
O Allah! ti že veš, zakaj . . .
Kaj nam, kaj nam to mar!

Na vrtu pred Hagijoj Sofijoj.

Carigrad.

V platane senci sám sedím.
Po vrtu krog vse pestro-živo . . .
Kadím ko Turek naržilé
Pa srčem mokko vmes vonjivo.

«Allàh . . . !» čuj, klic skrivnostni spet
Z visôkega tam minareta!
K molitvi vabi mujezin
V tvoj tempelj, o Sofija sveta!

Opaja že me naržilé,
Opaja sladka črna kava . . .
Na mujezina zrèm tjàgòr . . .
A v sanjah glava moja plava . . .

«Urá, urá . . . !» in grom topóv!
Krvav se boj pred mánoj bije . . .
Poslednji se razvija boj
Okoli Agije Sofije.

Kdo zmaga? . . . Kdo bo posihdob
V svetišču tém Bogú se klanjal?
In zvon bo ali mujezin
Molitve čas poslój oznanjal?

Haremski roži.

Carigrad. Kiat-hané.

Pokaj pač v prozorno tó gaz
Ovijaš si beli obraz?
Saj vemo, da rajša razkrila
Obličja bi svojega kras.

Kjé vzrasla Ti roža si, kje?
Kjer gore Gruzinske stojé?
Čegave so sém presadile
Te v haremske vrte roké?

Kdo zreti sme v tvoje oči
Temnejše ko vztočne noči?
Nemara pohôtnemu starcu
Lepôta zdaj tvoja cvetí?

In hliniš mu čuvstva srcá,
Ki kupil kot lep kos blagá
Na Stambulskem nočnem te sejmu
Za polno je mošnjo zlatá? —

Po Bosporu.

Carigrad.

Počasi, počasi, ti ladja!
Naj dalje še gledam tá kraj,
Z gradovi posute bregove,
Na desni, na levi tá raj!

Grad Čiragan, grad Dolmabagče,
Kak glédata v morji se, glej!
Ne vesta še mar, da sta lepa
Ko vájin tam drug Bejlerbej?

Therápija, oj Bőjükdere
In vse vé prelestne vasi
Po sencah tam gajev zelenih —
Jednakih na svetu vam ní!

Utrujen od solnčnih poljubov
Ti Bospor pa ziblješ se v dnu;
To čudne pač sanje so, je-li,
Ki sanjaš v globôkem jih snu . . .

Sloním tu na krovu slušaje
Šepèt in šum morskih valóv;
Zamaknjena duša je moja
V kraljestvo prirodnih čaróv.

Selamlik.

Carigrad.

«Čok jaša!» kliče ti ljudstvo
Zbrano po trgu okróg;
«Čok jaša!» jek se razlega
V Stambul, črez Zlati tja rog . . .

Z gôdbami légije pestre
Príhod proslavljajo tvoj;
Migni jim! Zá-te, za vero
Rade vse pojdejo v boj.

Himne ti godejo godci,
V džámijo tod se peljaš;
Gledam te . . . pa se mi vidiš
Bivši le — kmet-bogatáš.

Lépo si imel posestvo . . .
Zdaj si zadólžen povsód,
Zdaj gré vse križem pri hiši,
Zdaj gré vse rakovo pot.

Polje za poljem na pródaj . . .
Kájkrat že boben je pel!
Kar ti kdo mogel, to vsak si
Sám za dolgove je vzel.

Sužnjiki tvoji slovanski
Zdaj so «gospodi» samí;
Zemljo zdaj orjejo svojo,
Ki jo prej imel si tí . . .

Polje za poljem . . . Opeka
Pada s perélih ti stréh
Dež ti premaka skoz strôpe,
V večnih sí stiskah, skrbéh . . .

Prinkipo.

V Marmarskem morji.

Otok zeleni, otok cvetoči,
Ti sredi morja majhen si raj!
Pógled od tebe težko se loči,
V srcu ponesem s sáboj te vsaj.

V tvojem zatišji mirno in srečno
Htel bi živeti — Róbinzon nov;
Tod po obali himno bi večno
Vsak dan poslušal sinjih valóv . . .

Šúmi, Maríca . . . !

Plovdiv. Džambas-tepé.

Šúmi, Maríca po ravni zelêni,
Šumi po raji bolgarskem naprêj!
Da jo pozdravljam to bratovsko zemljo,
Glasno povsodi gredóč ji povéj!

Šúmi, Maríca! . . . O robstvu li pésem
Časov minulih otožno šumíš?
Kar jih kdaj narod tvoj solz je pretakal,
Reka vseh tistih ti solz mi se zdiš!

Šúmi, Maríca posléj o svobódi,
Pésem veselo, zanosno le pój!
Doba veríg se in spôn ne povrne,
Nikdar več sužnik Bolgár ne bo tvoj!

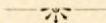
V Kazánski sóteski.

Dolnji Dunav.

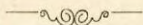
Hudó ti, kaj ne? je moj Dunav ponosni!
Po sóteski tesni preriti se tod?
Ob desni, ob levi té skalnate gôre
Trdó odkazujejo vsednjo ti pot.

Po ógrskih širnih ravninah svobodnih —
Kakó vse drugače onód pač je préj!
Svobóдно razširjaš se tam, kakor hočeš;
Kdo upa tam sitnih ti staviti méj?

A tód po Kazánu! . . . Gnev tvoj jaz razúmem,
Razúmem bol tvojo in čutim s tebój.
Veš, umu in srcu trinogi nam tudi
Odmérjajo često pretesni tir svoj . . .

IZ PESMARICE
NEZNANEGA SIROMAKA

Pokáj . . . ?

Pokáj pa prišel si na svet,
Ti siromakov ótrok jadni?
Na svet brezčutni, trdi tá,
Na svet sebični tá in hladni.

Zlorabil svet bo tvojo dlan,
Močí zlorabil bode tvoje;
In glavo tvojo in mladost
Zlorabil svet bo v svrhe svoje.

Ne veš še, črvič nežni moj,
Da, kdor z bogastvom ne prvači,
Verige robstva žive dni
On skoz življenje svoje vlačí.

Delavčeva hči.

Lepa sem, pravijo — «lepa ko roža»!
Pésem to sladko mi moški pojó;
Dan na dan slišim jo, kjer se prikažem.
Naj jim verjamem, da res je takó?

Kaj pa tí praviš, zrcalo? Ne lažeš?
Lep je li blede moj tá-le obraz?
Lepa ta usta k poljubu vabeča?
Lepših nobena res nima že lás?

Lepe li takšne oči so velike,
Črne ko temna brezmesčna noč?
Takšne ko moje — do moškega srca
Res, da čaróvno imajo naj moč?

Lepa? . . . Nemara bo nekaj resnice!
O, ko moj oče bi bil bogatín,
Žénini, snúbili bi me bogati,
Bila lastníca bi krasnih graščín . . .

Délavec oče moj, délavka mati!
Z délom kruh služim svoj sama si jaz . . .
O Rojeníce! Zakáj pač mi v zibel
Dote nasule ve niste svoj čas?

Dote?! — Oh, saj jo tu nosim na licih!
Préveč, še préveč za revno deklè . . .
Revi lepota opasna je dota;
Sama bojím se, da bo mi v gorjé . . .

Temni nauki — pojasnjeni.

«Mladina preljuba, ti zlati up naš,
Pripravljaj se resno za zrele dni svoje!
S krepóstmi srcé si, značaj okrašúj,
Z modróstjo si, z znanjem glavó napolnjúj!
In — srečno življenje bo tvoje . . .»

Prekrasno, prekrasno! A kaj, da, možjé,
Odkrito bojíte se vi govoriti?
Denár je najbolj spoštovana krepóst,
In znanost najboljša, najvišja modróst:
Umeti bogastvo množiti.

Božična pesem siromakova.

V palači svetli nisi rojen bil,
Zaplakal prvič si v pastirski koči;
In v zlato zibel položila ni
Te mati tvoja revna v hladni noči.

Od Betlehema je trpljenja pot
Do Golgate se vila tvoja kruta,
Uboštva, bôrbe, mučeništva pot
Z bodečim trnjem, kámenjem posuta.

Bil siromak si žive svoje dni!
Tovariš naš zato si na vse čase . . .
A, ki živé od žuljev naših rok,
Imeli bi te radi vsega zá-se.

Imeli radi bi, da ti igó,
V katero vklepajo nas siromake,
Bi blagoslavljal jim, pomagal jim
Goniti nas na trudapolne tlake . . .

Ne! Ti si naš — mi bratje tvoji vsi,
Kar nas zatirancev po svetu tava,
Kar sužnjev nas brezpravnih nosi svet,
Kar hira nas in strada in zmrzava.

Le kdor občutil sam je kdaj gorjé,
Trpín mu, brat njegov, v srcé se smili;
In v kočah, ne v palačah še vsekdár
Človekoljubi so se porodili.

Pomladnja oda siromakova.

In kamor obrneš pogled,
Pri cvetu nasmiha se cvet;
Dolina in hrib zelenita —
O lepi, o lepi ti svet!

In v vsakem se grmu sedaj
Opevata vesna in maj,
Vsa úka priroda na svatbi,
Prečarana zemlja je v raj . . .

In kamor obrnem oči,
Svet tuj le pred manoj leži;
Ni, kar ga stopinja pokrije,
Ni tóliko mojega ní.

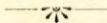
Dva pogreba.

To so včeraj zvonili, zvonili!
In pomikal se dolg je sprevòd;
,Miserere' prepevali krasno
S svečeniki so pevci vso pot.

In pogreznili krsto so drago
Z vsemi venci do groba globín;
In zapeli so spet in zvonili —
Pokopán je bil mož bogatín.

Tudi danes zvonijo — pa manje,
In pogrebcem se skoro mudí;
Z nepobarvanoj krstoj, brez vencev,
Četvoríca tja k jami hití.

Vse je tiho. Mrliča pa spremlja
Le udova in dvoje otrók . . .
Pokopali ubogo so paro . . .
Nič ni petja . . . ihténje in jok.

Večerna molitev siromakova.

Beračev Bog in bogatinov!
Ti veš, kakó se mi godí.
Olajšaj mi življenja breme!
Pretežke me teró skrbí.

Ah, prva skrb in misel prva —
To kruh je, ko se prebudím;
In skrb poslednja — kruh vsakdanji,
Ko zvečer truden ves zaspím.

In ko ubijam se pri delu,
Ko kaplje vroč mi s čela znoj,
Na ženo mislim, na otroke,
Na grenki njihov kruh in svoj.

In kaj — skrbí me — če prezgodaj
Mi obnemorejo roké?
Kaj s svojci ljubimi počel bi?
Glad pride v hišo, smrt? — Gorjé!

No jaz ne molim le za sebe —
O Bog! sebičnik nisem tak —
Za siromake vse te prosim,
Trpín se smili meni vsak.

Glej, tam-le vštric moj sosed mladi
Prekrasno ima hišo — grad!
Zlatá podédoval je kupe,
Zlatá priženil celo kad.

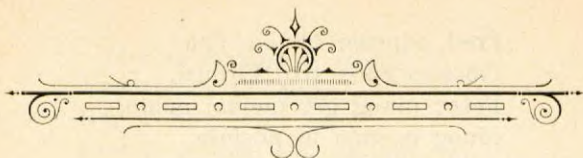
In noč in dan zdaj premišljuje,
Kakó zapravit bi denár,
Kakó užival bi bogastvo . . .
Ni li on tudi revež mar?

Poglej, o Bog, še tam soseda,
Kaj v sreči svoji on trpí!
Olajšaj mu bogastva breme,
Olajšaj tudi mu skrbí!

BALADE LEGENDE ROMANCE...

Firdûzi in derviř.

Čilim pester tkè Firduzi,
Pesnik peržki v mestu Ghasni;
Ni preproga, ki on tkè jo —
Pesem piše, dolgo, krasno:
Epos ‚Šah-Namé‘.

Broj poseča ga prijatlov,
Znancev često, drúgov zvestih,
Drugov zvestih in častilcev.
A Firduzi zbranim peva
Pesem ‚Šah-Namé‘.

Čita pesnik. Glej, in pólni
Kraljev starih vsa se izba,
Polbogov in borcev bajnih . . .
Boj se bije, kri se lije
Za svobodo, dom.

Glej . . . z resnicoj laž borí se,
Z dobrim zlo se bije kléto;
Tema v boj gre proti luči:
Z Ormazdom boj bije večni
Demon Ahriman.

Pred odprtim ôknom čita
Gôstom epos svoj Firdûzi;
Pešec mnog gre tamkaj mimo,
Mnog postaja in posluša
Verze z ulice.

Poslušalec najzvestejši
Med meščani lepe Ghasne —
Glej, stoji že spet pred ôknom! —
To je stari derviš Mahmud,
Prêrok daleč znan.

Vštric pred ôknom se postavlja
Mahmud vsak dan sredi ceste;
Iz očij mu sije blaznost,
A iz ust mu vró klevete
Na Firduzija.

Klevetaje, zabavlja je
Pleše Mahmud in vrtí se;
Turban ziblje se na glavi,
A kaftán ko perutníca
V zraku mu vihrá.

In Firdûzi piše, čita.
Pa rekó mu gostje, znanci:
«Nič ne vidiš, nič ne slišiš,
Kak te psuje nôrec tam-le?
Mirno to trpiš?»

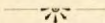
«Verz za verzom ti zavija,
Vse obrača ti narobe;
Kar je belo, vidi črno,
Kjer je čistost, vidi podlost . . .
Odgovôri mu!»

Nasmehljá se pesnik lahno,
Brado črno si pogladi,
Mirno ôzre se po gôstih,
Mirno reče jim in pravi:
«Niste Perzi vi?»

«Smili naj se vsak bolník vam!»
Ni učil tak Zarathustra?
Derviš Mahmud mi še smili,
Ker bolán je revež hudo —
Um mu je bolán!

«Kóran zmešal mu je glavo,
Dražiti ga, greh bi bilo;
Zbôlel svetec bi še huje:
Kdo vé, kaj bi se zgodilo?
Kriv pa bil bi jaz!

«Oh, spet vpije in besní tam!
Vôde, vôde hladne, bratje!
Tu je vrč poln! . . . Poškropite
Glavo vročo mu! Ostanek
Piti dajte mu!»

Skala v Savini.

«Oj, dober večer, dèkle! Kam?
Četudi te še ne poznám.

«Čegava in odkod si tí?» —
«Hodá imam še ure tri;

«Tri ure še imam hodá . . .
Pač pôzno, pôzno bom domá.»»

«Mračí se in samôtna pot . . .
Smem jaz li sprémljati te tod?»

«Še nikdar strah me bilo ni —
O, ne bojim se jaz nočí!»»

«Prehodil že sem križem svet
In lepih videl sem deklet:

«Najlepša ti si izmed vseh
Po mestih, trgih in vaséh!

«Srcé ti meni vnela si,
Pokòj mi dušni vzela si.

«Ne sliši nihče . . . Vse molči,
Savina mimo le šumi.

«Ne vidi nihče . . . Temen mrak.
Poljub mi, dèkle, daj sladák! . . .

«Bežiš?! — O, ne, ne! — Še nocój
V ljubezni združim se s tebój!»

A ona, ona na vso moč
Beží pred tujcem v temno noč.

In on za njoj, ž njoj vštric — pa kam?
Kam dirjata, ne vé ni sám.

«Postój, postój! Oh, še nocój
V ljubezni skleneš se z menój!»

In dalje, dalje na vso moč
Beží pred njim — kam? V črno noč.

««Tu združim zdaj se jaz s teboj!
Imaš pogum — pa za menój!»»

To bil je skok črez skalni rob
Tjadol v Savine mokri grob!

Od strasti gnan za njoj on — kam?
V tomún globoki pada sám.

Na bojišču.

«Vse tiho? . . . Vse tiho! . . . Le spite,
Kar bojna vas nosi ravàn!
Saj skoro se spet prebudite —
A sodni predrami vas dan.

«Vzbudí vas — vzbudí tudi mene . . .
Le teci mi vrelec rdeč,
Iz moje strani prestreljène,
Iz mojega srca kipeč!

«Oh, težko je, težko umreti,
Ostaviti beli tá svet,
Ko jedva začel sem živeti,
Mladosti še klije mi cvet . . .

«Pa z Bogom roditelji mili,
Vi znanci domače vasí,
Kropít me ne boste hodili . . .
Zdravstvúj sedaj, ljubica tí!

«Lep dan, ah . . . v nebó se oziram . . .
Nad manoj tu cvête jablân . . .
A jaz že umiram, umiram . . .
Zakáj sem boril se? — Zamán!

«Premagani! . . . Naša pravica
Z junaki vred pada zdaj v grob . . .
Porazila nas je krivica . . .
A narod naš tujcu bo rob . . .»

Najlepši dan.

Na póstelji smrtni kralj stari leží,
Pri póstelji hči mu jedina klečí.
Sosedí so snubit jo prišli trijé,
Vsem trem je kraljičina vžgala srcé.

Pokličé snubače kralj k sebi vse tri,
Poslavlja od njih se, tako govóri:

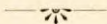
«Ko v sanjah življenje jaz gledam sedaj,
Življenje minulo, viharo nekđaj . . .
Kateri pové mi najlepši moj dan —
Tá danes moj srečni naj zet bo izbrán!»

In reče mu prvi: «To dan je bil zlat,
Ko kronan s kraljicoj si vračal se v grad! —»

In reče mu drugi: «Oh, to je bil dan,
Ko boj je na meji bil ljuti končán,
Ko z lóvorjem venčan si prišel domóv
Pozdravljen od zvestih očine sinóv. —»

In tretji: «V tlačanstvu tvoj ječal je rod;
Usmilil si ljudstva se, sužnih sirót,
Svobodo si zlato mu vrnil, gospod.
Zató domovina te tvoja častí —
Ni dan li najlepši iz tvojih to dnij?»

In starcu skalí, porosí se okó,
Snubaču on tretjemu stisne rokó;
Kraljičino lepo za ženo mu dá —
Najlepši je dan mu pogódil pač tá.

Iškarjot.

Sam — čisto sam! Tu nihče me ne vidi.
Zakrivaj, gaj, me ti! . . .
To bil je pot, to bil je pot iz mesta,
Izmed ljudij!

Gledaje k tlom po ulicah sem bežal
Ven mimo znanih hiš
Napréj, napréj — kot da bi bil podil me
Nevihte piš . . .

«O, Juda! kjé so srebrniki?» vpije
Poulična dečád —
«Vse vrgel v tempelj! Pústite me, pojte
Si jih iskát!»

Trgovec Levi sreča me na trgu,
Pomane si roké:
«Čestitam ti na včerajšnji kupčiji,
Apóstol, hé!»

In Ahasver, črevljár predmestni stari
Pred hišoj mi sedí:
«Kaj skrivaš v plašč se in bežíš? Poznam te:
Brat Juda tí!

«Mesija tvoj nesóč tod križ pred uroj
Počiti htel je tu.
Odgнал sem ga. A ti hitiš gotovo
Pomagat mu! . . .»

Napréj, napréj — no kam? Sedaj sem tukaj.
Ne, ne! Umrli ne bo!
On križan?! Ne! Pomilosté ga morda . . .
Čuj, káj je to?

Skoz gaj mi ljudstva hrum in šum odmeva!
Na Golgati sem mar?
Čuj, kladiv jek zabijajočih žreblje . . .
Za vdarom vdar! . . .

In hrumu bliže tihotapi Juda —
Prizor mu je odkrit!
Glej, križ stoji že tam, a On na križu
Razpét, pribit!

In Juda zrè v teló nagó, krvavo . . .
A On tam še živí?
Da! Ni li zdaj naravnost vánj velike
Uprl očí? . . .

Pod križ tja plani! Ne! Zamán, prepôzno!
Tu cedra močnih véj . . .
In zadržnivi vrv okrog vratú si —
Visí na njej.

Na vetru guga mrtvo mu se truplo,
Glej, s kuštravoj glavój!
Srcá utihnil vtrip, na vek utihnil
Vestí je boj . . .

Stemní se! Grom, potres! — Mrliči živi
Zdaj vstajajo iz jam!
Za hip i sám obéšenec v življenje
Vzbudí se tam.

On vidi, sliši . . . Obletava črn ga
Roj netopirjev, sóv;
Srebrá maší mu polno mošnjo v usta
Trop zlih duhóv.

Blisk piše v črkah mu orjaških sôdbo
Za tá, za óni svet . . .
Vihár mu tuli: «Umri, Juda, dvakrat!
Proklét, proklét!»

Mutec Osojski.

«Pozdravljam te, oj temni, stoletni samostan!
Pozdravljam te, zelena jezerska tiha plan!
Prelepi skriti biser koroške ti zemljé,
Bo li mirú kraj tebe tu našlo mi srcé?» . . .

Popótnik kdó si tuji, ki sám s sebój golčíš?
Ob jézeru Osojskem po cesti mi hitíš?
Junaška ti je hoja in plemenít je stas,
Očí žaré ti živo, a bled je tvoj obráz . . .

Prirómal je pod gôro, do samostanskih vrat.
Pred samostanom sivi sprehaja se opàt . . .
A romar ta je mutec, nagóvora ne zna;
Odgovor on menihu na listu pisan dá . . .

«Kaj čitam v pismu tvojem? Iz Rima si prispél?
In tu pri nas ostati, počiti bi si htel? —
Le z manoj, mož pobožni! Če srce ti zvestó,
Za hlapca nam očetom boš služil ti lehkó.»

Molcé gre za opatom črez samostanski prag.
Najnižje posle v hiši on dan opravlja vsak.
Najprvi je na nogah, ko jutro se rodí,
Poslednjemu na večer sèn stisne mu očí.

In nihče več ne vpraša, kdo on je ter odkód,
Kje zibelka mu tekla in kje njegov je rod.
Neznan kot bil je prišel in tuj ostane vsem.
Kdo pač bi ž njim se ménil — saj mož je
* tih in nem!

Bolníka dnes previdet Osojski gre opat.
Tam v celici tesnôbni leží mu nemi brat.
Na póstelji ubožni je mutasti bolník;
S popotnicoj približa se mu izpovedník . . .

«Oh, oče moj častiti, poslušajte me zdaj!» —
Čuj, govori li mutec? Godí se čudo — kaj?
Ni bil li v samostanu nad sedem dolgih let?
In zdaj zna govoriti, kar mogel ni popréd! . . .

Počasi govoré si razbremenjuje vest . . .
O dneh preteklih burnih — oj dolga je povest!
Povest o škofu svetem — Staníslav mu imé —
Ki z mečem on je nékdaj prebódel mu srcé . . .

*

In ko je na Osojah napočil tretji zor,
Mrtvaške pesmi v cerkvi menihov pel je zbor.
Na sredi cerkve v krsti je hlapec nemi spal;
Za njega v plašču črnem opat je mašo bral.

Pel mašo oča Tenho in molil je takó:
«Naj pride njega duša, o Bog, tjagòr v nebó!
Glej, delal je pokoro naš nemi samotár,
Brat *Bóleslav*, kralj poljski . . . zavreči ga nikár!»

Balada o jézeru

«Glej jézera, ljubi, globôke vodé!»
««Globočja ljubezen je moja za té!»»

In dalje po jézeru čolnič letí.
V objetji on ljubico svojo drží.

«Glej, zvezde prisvitajo že nad goró» —
««A nádeje zvezde za naju ne bó»» . . .

«O jézero, voda globôka, čuj!
Iz tajnih globín pa tí nama svetúj!»

Iz jézera sliši se bajen šepèt:
«Nikár ne obupajta v cvetu let!

«Ból vájino zroč jaz že sámó trpím;
Najboljše, da vaju kar jaz poročím.

«V dnu mojem kristalen se dviga oltár;
Tam v roke si sežeta, tam za vsegdár!

«Nevesta, ti venec iz lilij dobóš;
Pirú starejšina povôdnji bo mož.

«In svátovske pesmi duhóv nebroj
Na trstovo píščal bo piskal nocój.

«Sto vil bo na svatbi, sto belih družic
Plešoóih krog vaju ráj rádostnih lic . . .»

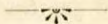
In slušata, slušata jézera svèt —
Premami valóv ja vabljivi šepèt!

* * *

Že zarja jutránja vrhove zlatí,
Ob jézeru ribič pa ribe loví.

Loví in loví . . . in gledí, tedáj:
Njih dvoje priplava baš prédenj na kraj!

Iz dna že dospela sta s svatbe bilà
Od rož, trav povódnjih ovita še vsa.

Našli so rokopise.

Iskali po prašnih arhivih,
Po cerkvah so že, po gradéh,
Iskali po knjižnicah starih,
Pod strehami in po kletéh.

Preiskana vsa je dežela,
Prebrskan vsak kot, premetán:
Želênih nikjér rokopisov,
Let dolgih ves trud je zamán!

A star učenjak se zamisli,
Kazalec ob čelo uprè,
Ob čelo zgubančeno resno —
Svetuje jim mož govoré:

«In vendar jih moramo najti,
Svedoke preslavnih nam dnij,
Pomnike kulture prastare
In staromadjarske močí!

«Turčin pobegnivši iz Bude
Uplénil nam mnog je zaklád,
Odneseš listíne je stare,
Velím vam, s seboj v — Carigrad!

«Tam *biblije, pesmij cerkvenih*
Častiti trohni pergamén,
Tam *pesmi junaške* so naše
Iz *kralja Matjaža* vremén . . .

«Svetínj naših starih poískat
Rad pojde pač vsak narodnják . . .»
A v Štambul mi pet učenjakov
Odpelje že bliskovni vlak.

Vse knjižnice ôdpre jim sultan,
Zakladnice vse na stežáj:
«Tu šare bo morda kaj vaše . . .
No, Allah sam sreče vam daj!»

In iščejo, iščejo dolgo,
Pretaknjen vsak kot, premetán:
Želênih nikjér rokopisov!
Tu tudi ves trud bo zamán?

Pa iščejo, iščejo dalje: —
Pod prašnim koránom prikrit
Leží pergamenast tu svitek . . .
Listíni dve — nádeje svit!

Kdó pisal tá pismena krasna?
Kák jezik na listih je téh?
Glej, glagolske črke . . . a jezik
Slovanski na pismih obéh!

Na jednom podpisan kralj srbski,
In Milutin mu je imé;
Na drugem podpisan ban Hrvoj . . .
A našli so sámo ti dvé!

Vojakova nevesta.

«Jednajsta z lin ura brní,
Sen noče na trudne oči . . .
Oh, jutri že bom poročéna!
Prisegel si mi, se zaklel,
Črez leto dnij bodeš me vzel —
In jutri bom drugemu žena!

«Do zarje še čakam na té.
O pridi, o pridi po mé!
Prodana sem, rok je pretekkel . . .»
«Hoj, ljubica, ti še bediš?
Pri ôknu odprtem sediš . . .
Glej, prišel sem, kakor sem rekel!

«Le hitro, le hitro z menój!
Nemiren vran iskri je moj,
Pekeče, nestrpno rezgeče;
Še predno zapoje kokót,
Končana bo nájina pot . . .
Ščip sveti, roj zvezd se leskeče.

«Prijahal sem z daljnjih polján.
Tam včeraj bil boj je končán —
Hej, kak smo jih bíli, sovrage!

Od carja v dar hiško dobil,
Kdor hrabro se tam je boril;
I jaz jo imam v spomin zmage . . .

«Le k meni na konja . . . takó!
V naróčaj mi sedi . . . lepó!
Z rokáma vratú mi ovij se!
Teló toplo tvoje — o slast! —
Ugaslo mi vžiga spet strast,
Ne mara še kri oživí se.»»

«Konjič tvoj mi dirja ko piš!
Oh, kam, oh kam z mánoj letiš
Čez ravni, čez hribe, čez reke?» —
«Le tiho, le tiho, deklè!
Mi jašemo samo leté
Čez brezdna v skok brezi zapreke.»»

«In daleč še domek je tvoj?»
«Sred polja tam, tam za gorój!» —
«In lepa je izbica pirna?» —
«Prelepa je izbica tá —
Prostora za naju obá;
Obširna ní, ali je mirna.»»

«Obraz tvoj, oh, bled je ko zid!» —
«To dela, veš, mesečev svit,
Ki celo noč že me obseva!» —
«Poljub tvoj je mrzel ko led!» —
«Hladí me viharni moj lét . . .
Pa tí me ogrevaj, ti deva!»»

«Zakáj me ne gledaš? Mižiš!
Kaj videti me ne želiš,
Neveste udane ti, zveste?» —
««Oh, rad bi te gledal — oči
Pretežek pa sèn mi teží;
Utrujen od dolge sem ceste.»»

«In vedno naprój in naprój!
Kdaj konec že ježi bo téj
Čez hribe, čez reke, potoke?
Čuj jok in stok gòrskih vetróv,
Laj psov in skovikanje sóv!
Kje sva in kje kraj je poróke?»

««Oj, ljubica, kaj te je strah?»» —
«Kak strah me bo v tvojih rokàh?
Ščip sveti in zvezde gorijo.» —
««Ne boj se, níkár se ne boj!
Prisegel sem, ženin sem tvoj;
Koj prideva, koj v domačijo!»»

«Ti neseš na kraj me svetá!» —
««Ne, v polji tu že sva domá;
Zid glej okrog hiše tam moje!
Kar črézenj skočiva! . . . vran, hop!
Tu hiša je moja, moj — grob . . .
Tu moje domovje in — tvoje.»»

«Mea Kulpa!»

Kaj bahá se Hasan paša?
On kristjane oponaša:
«Mea culpa — mea Kulpa!»

Tam, kjer Sava Kulpo pije,
Tabor turški polje krije.

Nad šatóri poleg Siska
Polmesec, glej, se bliska.

Sred ostróga šátor krasen,
Pod šatórom pir je glasen.

Hasan paša god praznuje,
Zmag sijajnih se raduje.
Gostom pravi, beseduje:

«Hej, junaki, vince pijte!
Kórana se mar bojite?»

«Allah sám je vino vstvaril,
Nam v veselje ga podaril.

«Bil menih benediktinski,
Znal moliti sem latinski.

Zdaj molitve so mi bitve,
Druge zábil sem molitve.

«Danes pomnim le še eno,
Kratko, ali preiskreno.

«Ko končana dnes bo bitev,
Staro molil bom molitev:
Mea culpa — mea Kulpa!» . . .

««Brž na nóge, v boj na Sisek!
Džaur bliža se ko blisek.»» —

Memi-beg pred pašo plane,
To mu reče . . . nem obstane

Ni še noč na Kulpo pala,
Bitev že se je končala.

Čuj, s Hrvatom sredi Siska
Brat Slovenec úka, vriska.

Teče Kulpa vsa krvava —
Hasan paša mrtev plava.

Sred tovaršev naokoli,
Sred mrličev Hasan moli:
«Mea Kulpa — mea culpa!»

Zimska idila.

Dršijo pisane saní
Po cesti, prav posred vasí.

A kraj vasí ob cesti tam
Stojí županov beli hram.

Kolóvrati opóludne
Vrtijo v izbi se trijé.

«Poglej té lepe tam saní!»
Predica prva govórí.

«Še lepši črni je konjič» —
Oglasi drugi se deklíč.

«Vpletênih v grivo, glej, cvetóv
In pisanih imá trakóv.»»

Pred pragom obstojé saní —
V obraz zardí domača hči.

Do bujnih nedrij bolj in bolj
Poveša glavico nizdol.

Kaj danes kar po vrsti se
Nit trga ji mej prsti se?

Pa res! Tá nit, tá sitna nit! —
Njen v hišo stopi snubec Vid.

Herkulov kip.

Po trgu atenskem od kraja do kraja
Poet Philaleth se počasi sprehaja.
Pred Herkula kipom nakrat obstojí,
Z rokáma na hrbtu junaka motrí.

«Kaj gledaš zamišljen na kip ti takó?»
Znan glas zazvení mu od zadi v uhó.
Glej, kakor bi vzrasel bil baš izpod tál,
Sofist Misaletth poleg njega je stal,
Prisiljeno-sladko se držal, smehljal.»

««A tebi se tá ne dopada herój?»» —
Na Herkula pesnik pokaže z rokój —
««Tá močna, visôka, junaška postava,
Tá krasna, resnôbna in moška tá glava!
Glej, vrat imá silen ko mlad kakov bik,
Té prsi so prave možatosti lik!
In kij, ki ga roka mu jaka drží,
Sofistom opasen bi bil, se mi zdi. —
Polbog po pravici od pêt do temena,
Pač slavnega vreden zarés je imena!
Kip tá, prê, iz samega brona je vlit;
A čuda, motrim spomeník že cel čas —
No brona ne vidim, — kjé neki je skrit?
Pred sáboj le Herkula vidim tu jaz!»»
«Ne veš, da ves bron se je v kip spremenil
Tá hip, ko umétnik je Herkula vlil?»»

«Izvrstno povedal si zdaj, Misalet!»
Po strani pogleda sofista počt.

«V gimnaziju včeraj jaz pesem sem bral,
In tí med slušatelji tudi si stal;
Še veš, kaj mi včeraj bil tam si dejal?
Ko pesem «*Sokrátova smrt*» sem pročital,
Da v njej idealov ní, si mi očital!
Ti, tèle učeno, si videl le tó,
Kak Sokratu čašo podajo v rokó,
Kakó on izpije jo vso brez strahú,
Čprav smrtonosni otróv je na dnu.
Ti videl potem si, kak mirno umira,
Kakó on očí na vse veke zapira;
Prijatelje žalostne videl okróg,
Njih videl si solze in slišal si jok . . .
Vse videl si v pesmi podrobno, vse, vse —
Zakaj ideala nikakega ne?
Zató, ker bron sám se je v kip spremenil
Tá hip, ko umetnik je Herkula vlil! . . .
Ljubezen do svete resnice velika —
«*Sokrátova smrt*» je nje plastična slika.
Resnica nad vse! — to je svet ideal,
Ki v zgódbi vpodobil se je, ko kristal . . .
Razumeš sedaj, ti prijatelj sofist.
Da vsak realist je res — idealist?»»

Perunov žrec.

Nad Odroj pesmi orijo se svete,
Odmevajo široko naokrog;
Nad Odroj hrast košat stojí na griču,
Pod hrastom spet Perún častí se bog.

Vse pisano po tratah danes ljudstva!
Kdaj tóliko biló ga že je tod?
Hej, Trdoslav, častiti starejšina,
Lehkó ponosen si na krasni god!

Do pasa brada siva žrecu pada,
Prek pleč visé mu kodri belih lás;
Pred žrtveník slovesno stopa z dari
Daruje Trdoslav bogú na glas:

«Perún srebrnoglavi, zlatobradi,
Ti car svetá, ti poglavár bogóv!
O, vsprejmi zadnjikrat od nas ti danes
Tá dim oskromnih naših tu daróv!

«Žrtvujemo pšeničnega ti hleba,
Žrtvujemo golobov mladih par;
Gorí ljubezen záte v srcih naših,
Ko tu pred táboj ognja večni žar . . .

«A ti, Perún, nas morda več ne ljubiš!
Glej! že so tu sovragi naši . . . Spiš?
Zakaj ne vržeš vanje strel ognjenih?
Zakaj jih z gromom v beg ne zapodiš? . . .»

Leskeče sulic gozd se v solnčnih žarkih,
To vojske bliža se številne roj:
Pred vojskoj pa koraka zmagonosno
Z visôkim križem v rokah temni voj.

«Umolkni, pes paganski!» z golim mečem
Na žreca tu vladika zakričí —
«Vse križu že Obódrije se klanja,
Ustavljaš mu jedini še se tí!

«Krstít vi morate zdaj vsi se dati!
O, kólika pač sreča to za vas!
A kdor ne dá se, tá — umreti mora:
Cesarja *Otona* je strog ukaz . . .

«Krst ali smrt! Izvólite samí si!»
A Trdoslav in ljudstvo kliče: ««Smrt! —
Ljubezni vera Kristova ni vaša,
Ne vera prava, nego pekla srd!

«Krščanstva vi ne širite med nami,
Vi širite germansko le oblast;
Le zemlje naše gladni ste in žejni,
Té zemlje svete, ki je naša last . . .»

Zajét s Sloveni svojimi od vojske,
Zajét že Trdoslav je krog in krog . . .
Gorjé ti, stari žrec! Gorjé ti, ljudstvo!
Gorjé, Perún ti zdaj, veliki bog!

Kaj, dob stoletni, stresaš veje svoje?
Kakó bolestno listje ti šumí.
Mar čutiš sám tragédijo krvavo,
Ki v senci tvoji sveti se vrší?

Glej, na oltár Perúnov glavo svojo
Polaga prvi Trdoslav pod meč . . .
Za njim tritisoč bratov, sester pade —
Tritisoč v raji je mučencev več.

Poslednja straža.

Po tlaku stopa strog in mrk,
Visí mu ivje z brade z brk.

Iz svetlih doli pa dvorán,
Odmeva gôdbe šum glasán.

Glavár posadke, generál,
Meščanom daje pir in bal.

Šampanjec peni se, kipí,
Sto parov v plesu se vrtí.

Ah, káj vrtí se v lesku sveč
Polnagih nédrij, golih pleč! . . .

Hej, lép je tudi zunaj ples!
Divjá od zemlje do nebés.

Plesalka burja je gospá
In s snegom pleše in divjá.

A on sred mêtežev, vetróv
Palačo straži krog voglów.

Poslednja straža je nocój —
Odpust dobí že jutri svoj!

Čim bolj pred jutrom gine noč,
Tem jačja je viharjev moč.

Mraz brije do mozgá kostij,
Po žilah kri se ledení.

In on po straži gor in dol
Koraka zmrzel že napól.

A vroče bije mu srcé,
Vse misli mu na jug leté;

Na jug, v domači solnčni kraj,
Kjer zime ljute ní sedaj.

In jutri pojde že domóv,
Povrne se pod rojstni krov!

Naj vihra, sneg razsajata,
Okrog palače rajata!

Kaj mar mu zámetov, snegá!
On že je tam . . . domá, domá.

Pod ôknom spet nocój stoji,
Nevesti svoji zrè v očí.

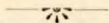
Ah, južna noč, prelestna tá!
Razkošen vetrič le pihljá . . .

«In ko zasije beli dan,
Privedem svatov ti pred stan . . .»

Daní se . . . Čuj, veselja hrum,
Poskočne godbe burni šum!

A to v palači ples šumi!
Pred vrati pa vojak stoji.

Ob puško v zámetu oprt
Stoji na straži mrtev, trd.

Ponôčna pónica.

Po nebu ščip plava,
Šumí, šumí Drava . . .
«Prepelji, brodník, me takój!
Oh, meni mudí se;
In predno zdaní se,
Mi daleč je priti nocój.»

Po nebu ščip plava,
Šumi, šumi Drava . . .
Črez reko čoln črni letí.
A pónica póna,
Velika in gróna
Z brodníkom v njem tiho sedí.

«Teló ko kost suho
Zavijaš v rjuho;
Mrtvašk iz ust diše ti puh!
Pod čelom prikrita
Dva oglja gorita . . .
Živ človek si, ali si duh?»

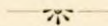
«Kaj znoj si otiraš?
Kaj v me se oziraš?
Napréj, naprej tiraj svoj čoln! . . .»

In žena vzravná se,
Glej, večá se, rase —
Ves čoln že je skoro je poln.

Po nebu ščip plava,
Šumi, šumi Drava . . .
Pri bregu! Čoln butne na kraj . . .
«Kdo tujka si grôzna?
O, pótnica pôzna,
Brodnino odštéj mi sedaj! —»

«Za manoj smrt bleđa,
Puščoba in beda,
Strah, stok in drgèt pred menój!
Kdo tvoja sem drúga?
Imé mi je — kuga!
Nocój grem na desni breg tvoj!

«V vsak dom se odpravim,
Ljudí vse podavim . . .
A tebi naj milost storím!
Ne boš čul vpijočih
In gledal ne mročih —
Zdaj prvega tebe vmorím!»»

Bajka o odprtem nebu.

Tam ob vrtni ograji stoji on ž njoj.

«Glej, kak veder tá kresni je večer nocój!»

«Ali veš, kaj nocój se na nebu godí?
Pomniš bajko slovensko iz starih dnij?»

«Na trenutke nocój se nam ôdpre nebó —
O presrečen je človek, ki vidi vse to!

«On v tem hipu pregleda nebesa do dná,
Vidi angeljev trume in vidi Bogá.

«Vso krasôto, vse čare presvetih nebés,
Vso svetlôbo nadzemsko on vidi zarés.

«In učaka naj srečnež še sto let makár,
On odprtih nebés ne pozabi nikdár.

«Naj preróma vsa mesta on križem svetá,
Iz spomina ne zgine mu slika nebá.

«In četudi na veke pogúbljen bi bil,
Na nebó bi spomín mu trpljenje hladil.

«A le tému, kdor véruje v srcu trdnó,
Na nocojšnji se večer odpira nebó . . .»

«Od mladostnih že nisem več véroval let —
Zdaj v nocojšnjo ti bajko jaz vérujem spet.

«Dà, jaz vérujem, dèkle . . . Rokó mi podaj!
Pa naj gledam! Gotovo mi ódpre se raj.

«Da, že vidim, že vidim! . . .» ««Oh, kjé,
povéj, kjé?»»

«Res, že vidim — kakó se nebesa delé . . .

«In sedaj vse nebó mi odprto stojí . . .
Bog ljubezni na zlatem prestolu sedi.

«Sredi svetega raja caruje tá bog —
In razkošje ti bajno vse vidim okróg.

«To od kámenčkov žlahtnih leskeče se vse
In od bíserov samih bleskeče se vse . . .

«Na desnici bog srečo pri sebi imá,
Na levici pa nádeja mu se smehljá . . .

«Glej, in angelji vence iz rožic pletó
In pa himne o blaženstvu svete pojó . . .»

««Kjé tam gori to vidiš? Naj vidim jaz, naj!» —
«Saj v očéh le tu tvojih jaz vidim tá raj!»

Balada o sv. Martinu.

Uh, kaka zima! Sto volkóv!
Nocój ne pridem živ pod krov.

Kakó ti ščip z nebés se smeješ!
Le škoda, da kar nič ne greješ.

A kóđ, Boštján, si zášel, kóđ?
Nemara to ni prava pot . . .

Sneg mête . . . ostra sapa piše . . .
In krog in krog nobene hiše!

Pač! nekaj tukaj-le stojí . . .
Kapélica je — se mi zdi.

Kapéla svetega Martina,
Patrona ljubega mi vina!

Da nisem ga takó rad pil,
Nocój bi tukaj ne nočíl . . .

A tí, svetnik, mi ne zaméri,
Če tožim ti . . . pri moji veri!

Veš, imel kočó svoje dni
Še lepšo jaz sem, nego ti.

Zdaj ni več moja tam na Griči —
Prodali so mi jo beriči.

In zdaj razcápan je beráč
In bos ko gos Boštján, kovač.

Vsak pes oblaja me na cesti . . .
Glej, od mrazú se moram tresti.

A tí se zime ne bojíš,
Vsak dan obleko tu deliš.

Še mene s plaščem zdaj ogrni,
Če treba, Bog ti ga povrni!

Ne sékaj z mečem ga črez pol!
Daj celega, saj ves sem gol!

Takó . . . takó! Kakó se sveti!
Oh, škoda ž njim se je odéti . . .

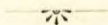
Od pět do vrata ves je zlat . . .
Da ne bi vzel ga kak mi tat!

Ljudjé od pragov nas podijo —
Svetniki še za nas skrbijo.

Kožuhe môli skopcem žró,
A nago naše je teló . . .

Kakó me greje! . . . Naj počijem,
V tvoj plašč ovit tu v kot se skrijem . . .

In ko zasvital se je dan —
Bil zmrznil je berač Boštján.

Natanova prikazen.

Nepremično tu sedí že dolgo,
Ves utópljen v mračne misli svoje.
Pesmi krasne, verze togepolne
Jeremije, pevca in preróka
Pel nocój je zopet ginjen stavec.
In té pesmi mu šumé po glavi,
In té pesmi mu zvené še v duši ;
S strun skrivnostnih tam nekjè v dnu srca
Jeremija še odmeva čudno . . .

Utihnile zdavnaj orglje glasne,
Utihnile pevcev pesmi svete.
Vsa odišla srenja od večérnic,
Tiho vse po synagogi stari.
Vse pogasil sveče že je sluga,
Vse pogasil ter zaklenil vrata.
Tam v svetilki le srebrni spredaj
Sredi templja dol viseči s strôpa
Večna luč še ni ugasla slaba.
Tam trepeče višnjev še plamenček,
Razsvetljuje mystično hram božji,
Osvetljuje v klopi glavo sivo,
Sivo glavo Natana, rabina.

Oh, ti Natan z lepoj belojo bradoj!
Sám, takó si sám na svetu, je-li?
Ženo Rahel si pokópal davno,
Razkropila križem svet se deca . . .
Sám si, sám ostal z Jehovoj svojim,
Ž njim le, ž njim se pogovarjaš v templji . . .

Nad glavój mu luč brlí v svetilki.
Ves zamaknjen kvišku gleda Natan.
In podprši glavo si z rokáma,
V polutemi toži poluglasno:
«O Jehóva sveti in pravični!
Ne zaméri mislij mi predrznih,
Ne zaméri vprašanj mi pregrešnih!
Čital knjig sem mnogo že učenih
In oziral se okróg po svetu:
Narod vsak, kar ti si jih ustvaril,
Domovino ima ljubo svojo.
Oh, zakáj baš národ tvoj izbrani,
Oh, zákaj baš Izrael tvoj verni
Domovine nima skupne svoje?
Po vsem svetu blodi ljudstvo naše,
Med naródi tujimi živimo,
Brez pastirja ovce razpršéne . . .»

Nad glavój še luč gorí v svetilki.
V težkih mislih Natan gleda préd-se,
Težko trudno že podpira glavo.
Klone v dlanih mu čim dalje níže . . .

Glej! svetilka z bledej večnoj lučjo —
Čudo je-li ž njoj se zdaj zgodilo?
Razsvetljêna vsa je synagoga,
Razsvetljêna kakor ob večerih,
Kadar zákon sveti v njej se čita,
Kadar psalmi pevajo se divni.
Niso sveče bele po lestêncih,
Ne svetilke, ki takó gorijo —
Nadnaravne luči so, nebeške:
A prižgali so jih Kerubimi,
Kerubimi, sveti Serafimi.
Gleda Natan kvišku tó svetlôbo,
Tó prikazen bajno, čudapolno:
Glej, razgrinja raj se mu v višavi!
V raji vidi — o, je-li mogoče? —
V raji, kar pod strôpom synagoge
Vidi rabbi stare tri očake;
Abraham je, Izak, Jakob gori,
Na oblaku zlatem vsi sedijo!
Gladi brado Abraham si dolgo,
Gladi brado, rabbija tolaži:

«Kaj žaluješ, Natan ti pobožni?
Tôžbe tvoje slišali smo vroče,
Prišle v raj so k nam gor skoz oblake,
Slišal sám jih je Jehóva tudi
Pa po meni ti takó-le pravi:
Domovine nimate, vzdihuješ,
Domovine svoje, Natan ljubi?
Vse dobí se za denár na svetu!

Bogatejši kdo pa je tam doli,
Nego tvoji so rojaki, bratec?
Ves svet dolžen vam je, kakor čujem,
Ves svet vaš je — domovina vaša!»

Sluša, gleda Natan Abrahama,
V bláženstvu se kóplje — prebudí se . . .
Jutro svita že se skozi ôkna.

Osvoboditeljica sužnjeva.

Zamán! Izhoda ní nikjér.
Zaklenjena železna dver.

Čemú spet misel o svobodi?
Kaj spet se mi po glavi blodi?

Ujét, zaprt vse žive dni . . .
Ne, nade več nobene ní!

Zakrivil grôzno sem krivico:
Ha, ha! Govoril sem resnico.

Zató tu živ sem pokopán,
Kot suženj v spône ukován?!

Ni solnce naj ne sije robu!
Pa res! Kaj treba luči v — grobu!

No, v večni temi vsaj ne vem,
Kak dolgo že sem v robstvu tém . . .

O solnca božja luč! Priroda!
Ljudjé, življenje in svoboda!

Zeleni gozdi, vrtov cvet!
Ljubezen . . . Borba . . . Živi svet!

Kdo sliši tožbe samotarja?
Jek roga se mi, odgovarja . . .

O, da imam nadzemsko moč!
Razgnal bi sám tá mrak, to noč;

Razmeknil tote bi zidove,
In strl železne bi okove! . . .

«Svoboden! Vstani! Za menoj!
Jaz réšila te bom nocój!» —

«Prikazen, kdó si svetla, jasna?
O vila bela, bajnokrasna?

Mnog videl kdaj sem ženski čar —
Miline takšne še nikdár!

O, dobro došlo te pozdravljam,
Iz duše dna te blagoslavljam!

Kakó si našla k meni pot,
Prijáteljica ti? Odkód?» »

«Trpinov vseh sem jaz rešnica,
Nesrečnikom sem tolažnica.

Ní ran, ki jih ne zvrčim jaz,
Prinašam boli vsaki spas.

Najtežje zlomim jaz okove
In osvobojam vse robove.

Naj zdaj še tebi dam poljub —
Takój te mine ves obup!»

Poljub na ustnih njen začuti!
In kakor da imá peruti!

In z rok in nog na okomig
Vsa teža pade spón, verig!

In čudna slast srcé mu vnema,
Ko žena krepko ga objema.

In tam na vratih, glej, na mah
Brez ključev jenjal je zapah.

Odprta na stežaj so vrata . . .
«Z menój! Svoboda vabi zlata!

Za nama svet verig, okóv,
Pred nama boljši svet, ves nov . . .»

Za roko rahlo ven k svobodi
In luči ona sužnja vodi.

Spet diha božji sveži zrak,
Kakó legák mu je korák!

Že zarja rdí tam za gorámi . . .
On v ječi mrtev spi na slami.

Zakaj je v brlogu nastal nemir.

O, to vam je tuljenje, vpitje in vik,
Rjovénje in drenje, renčanje!
Ves večer, v noč pôzno že divji tá krik,
To lajanje, to godrnjanje!

Črez hrib in plan jek se razlega,
V goščave najdaljnje že sega.
In predno preteče čas polunočí,
Po vseh se brlogih vzbudijo zverí.
In v smelih in jadernih skokih
Iz temnih dobráv,
Prek jarkov, prepadov globókih
Iz vročih puščáv
Ko čudne ponočne pošasti
Priskače zverjád, prilomasti.
To šum je in hrup je in hrup,
Ko vse letí nekam na kup!

«Odkód pač nemir tá nocojšnji prihaja?»
Vse išče usodnega tistega kraja.

««Tù!»» osel pokaže prekrasen brlóg,
Obdán od skalóvjá okróg in okróg . .

«A vzroka nemiru še vendar ne vemo;
Najboljše, da v jamo pogledat pač gremo!»

In mahoma vsa radovedna zverjád
Spustí se po rovih, ovinkih v prepád.

Z modríne nebesne veselo ščip sije —
Kak diven prizòr se v ponoru odkrije!

Na trati stojita tu mizi jim dve;
Volk, medved, lisják tam za prvoj sedé.
Z večerjoj bogatoj se ravno mastijo,
Oh, kakšne jedí na tej mizi dišijo!
Tu praženih vidiš kapunov, prasét,
Koštrunov, puranov in tolstih telét;
Na krožniku tam velikanskem pa plava
V maščôbi pečena kar cela jim krava.
In kaj je tu kruha, na stote potíc
In tort in še drugih brezimnih slaščíc!
In vinca iz čaš ne pijó tí gospódi —
Za žejo na mizi stojé trijé sodi . . .

Za mizoj tam drugoj pa zajec sedí.
Ne trohe jedí pred njim videti ní!
Na mizo gospòsko se lačen ozira,
Pa miga z ušesi in — sline požira.

In gleda zverjád le-tá čudni prizòr,
Šepeče med saboj strmeči ves zbor:
«I, káka v brlogu je totem navada?
Trijé tu so siti, a jeden tam strada!»

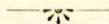
A ôsel pred mizo se prvo postavi
Pa trém veseljakom zariga in pravi:

«Izvrstno, pač bratci, godí se vam trém,
Razkošnosti večje na svetu ne vem!
Hej, kakšno življenje, oh, vi Sybaríti!
Kaj niste do grla pijani in siti?
Zakáj torej lajanje tó in tá krik?
Zakáj to renčanje in tuljenje, vik? . . .»

Za hip pri omizji osuplost in molk.
«Gospôda!» sedaj oglasí se sám volk —
«Oh, mi smo možjé trijé mirni, spravljivi,
Nemira nocojšnjega nismo mi krivi!
Kriv hrupa je zajec, naš sobrožán;
Pri jedi nas moti vso noč in ves dan!
Vsak mesec mu vržemo jedno drobtino,
Ker jedno ž njim skupno imamo očino,
Ker vsi smo kristjani in bratje smo vsi,
Ker vežejo nánj nas ljubezni vezí.
A kdo bi verjel nam, kakó je mož siten!
Želodec je zajčev že kar nenasiten!
Pomislite, kakšen je to požerúh:
V dneh petih pojedel je on že pet muh!
A ní zadovoljen njegov še želodec;
K nam hodi beračit nadležni tá godec
Ter pravi, da sveto pravico imá,
Da hrana jednaka ko nam se mu dá . . .
Od nékod nocój je k nam padla lesníka:
Pojesti jo — zajca pohôtnost zamika!

Lesníka je naša! — To bil je hud boj!
Zdaj veste, zakáj je tak hrup bil nocój . . .»

««Ha-ha!»» na ves glas se na tó grohotaje
Zverina sosedna zbeží na vse kraje.

Tujega goslarja poslednja pesem.

Zapój nam pesem novo,
Življenja goslim daj!
Za kratek čas veselo
Popevko zaigràj!

«Globôko v duši moji
Zakleta pesem spí;
A kaj bi šel jo dramit?
Naj spí do konca dnij!

«Kdor mož je, bolečine
Najhujše nosi nem;
Ne kaže jih po svetu,
Ne kaže jih ljudém.

«O domovini svoji
Naj gósti bi začél?
O narodovi sreči
V slovó bi vam zapél?

«Ne prášajte, kje národ
Nesrečni moj živí,
Kakó o domovini
Popevka se glasí . . .

«Izzvénite mi strune,
Umólkni ti moj spev!
Poslednje pesmi tiho
Izgúbi se odmev!»

Bazarska parábola.

Kakor ul pa hrumí in šumí spet
Štambulski veliki bazár;
Skozi streho stekleno vanj pada
Poldnevnega solnca žar.

Sredi ulice dolge in tesne
Tam Ahmet svoj dučan imá,
Dragocenosti svetle prodaje,
Prelestne rečí iz zlatá.

Toda danes le redkokak kupec
Pri njem se gredoč pomudí.
Na preprogi trgovec na pôdu
S prijateljem starim sedí.

Cigarete kadita vonjive
Za kratek čas znanca takó,
In pa kavo vmes pijeta črno
Ter ménita tó se in tó . . .

«Da, moj Ahmet», modruje prijatelj,
Pihnivši v zrak siv kolobár,
«I življenje je naše, ti pravim,
Baš takšen-le pisan bazár!»

«I življenje? Dà! Vabi, ponuja,
Češ: ,kupi si, česar želiš!
A za vse to je plačati drago,
Ničesar zastonj ne dobiš. —»

«Za medice kozarec — grenčice
Izpiti je čašo do dna;
Za veselja, za vžitka hip kratek
Pogosto daš mero gorjá. —»

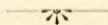
«Za vse nádeje svetle in solnčne
Življenje zahteva kup drag:
To prevare so britke, kaj ne da?
In zmot, razočáranj je mrak. —»

«Če dosegel z naporom si, trdom
In v znoji obraza kak vspéh —
Da ne zruši se, kar si si vzgradil,
Srcé ti zató je v skrbéh. —»

«In če z duhom v višine vzleteti
Presmelo želiš v nedogled —
I poskus tá poplačaš z izkušnjaj,
Da ózek spoznanja je svet . . .»

«A življenje to sámó ob sebi —
S čim plača ga vsaki zemlján?»
«Za življenje spet damo življenje,
In s smrtjo je dolg poravnán! . . .»

Na preprogi sedita starca,
Pretrésata tó in tó stvar . . .
In kadita pa srebljeta kavo —
Šumí okrog njiju bazár.

Afanasij Sjemjonovič.

«Hej, bojarji in knezi in kmetje vi!
Kdo iz vas imá tožbo še kako zdaj?
Naj izstopi iz tolpe sèm vsak brez strahú,
Saj zató sedí danes med vami car,
Da razsója vam pravde pravično sám,
Da kaznuje zločin, a da ščiti krepóst!»

Za Moskvój, tam v Slobodi Aleksandrovski
Sredi trga med ljudstvom kliče glasník.
A car Ivan Vasiljevič tiho sedí
Na prestolu, čakaje tožníkov še.
Glej, na glavi car krono bleščečo imá,
Okrog vrata ovija se lanec mu zlat;
Križ pripéti na njem pravoslavni, zlat,
Izpod brade na prsih mu svéti se.
Plašč odeva teló mu ves svilnat, težák,
A na črevljih iskrijo se démanti . . .

Ob prestól se opira z levicoj car,
A v desnici mi palico težko drží,
Okovano z železnim okónčnikom.
Okrog carja stojé opričníki.

Nikdo danes pred carja ne stopi več?

Pač! Iz množice stopi mladenič ják;
Kakor jelka je raven in visok je,
Afanasij Sjemjónovič, lepi kazák.
Tja pred carja pogumno postavi se,
Poklonivši se v pas mu, spregovori:

«Gosudár ti naš, Ivan Vasiljevič!
Imel rožico krasno sem v vasi jaz
Za Moskvój belokamenoj daleč tam;
Lepše nisem nikoder še videl okróg.
Hodil k njej sem vsak dan devet vrst hodá,
Hodil gledat v očí sem nebeške ji
In prinašal daróv dragocenih ji,
Sarafán za poroko ji kupil lep.
Pa je prišel Tatár in — nevesto mi vzel!
Rož cvetočih, dišečih vrt poln je njegov,
Žen najlepših tam v gradu njegovem živí . . .
A jedino je rožico meni on vzel,
Oh, ukral je nevesto brezsrčnik mi!
Tam zdaj vene na tujem moj beli cvet,
Tam zdaj gine mi ljuba, tožeč za menój,
A jaz plakam in ginem brez nade za njoj . . .
Gosudár ti naš, Ivan Vasiljevič!
Káj zaslužil je, káko kazen Tatár?»

««Smrt!»» zavpije car Ivan Vasiljevič.
In priplava oblak mu na čelo črn,
Izpod njega zabliska se blisk na blisk
In zašvigajo strele zlovešče že . . .
««Smrt Tatarju! Takó ukazujem car jaz!

Oh, opričníki vi, lenuhi vi!
Tam po Moskvi ves dan mi pohajate
In brez dela ob ogljih postajate;
In zastonj mar vi jeste moj beli hleb?
In popivate vince zamorsko zastonj?
Kar lovít, lovít hitro Tatarja vsi,
Ulovivši ga, koj ga obésite!» »

Izpred carja že plane opričníkov roj,
Prepiráje se in suváje se,
Kdó iz njih pač bi prvi Tatarja ujel . . .
A kazák Afanasij Sjemjonovič
Še pred carjem stójí, — stójí, govórí:
«Oh, junák si, car Ivan Vasiljevič!
Ne velévaj loviti Tatarja tam!
Saj Tatár — si tí, Ivan Vasiljevič,
Tí, utrgal si rožo mi, ljubico,
Tí ukral mi Natašo, nevesto, si!» »

Pégaz in ôsel.

Letí, letí Pégaz ko ptič nad zemljój,
S ponôsnimi krili, s ponôсноj glavój;
Griva po vetru mu plove,
Bliskajo mu se podkóve.

Nad poljem, nad kmečki tja dvor priletí,
Za dvorom tam ózka ograja stojí;
Osat prebujno v njej rase,
Osel v ograji se pase.

K tlom težko od mislij poveša glavó,
Vmes včasi pobožno pogleda v nebó . . .
Mirno takó bi se žilo —
Pégazov ko bi ne bilo!

Čim ktereга kdaj on nad sáboj uzrè,
Ves besen vam vsakikrat kvišku se vspnè;
Jezno z ušesoma miga —
«I-a, i-í, a-à!» riga . . .

In ôzre se Pégaz na zemljo, na dvor,
Ugleda spet danes tá smešni prizòr;
Pa se ustavi v višavi,
Reče oslétu in pravi:

«Če jaz bi htel tebi približati se,
Sám moral do tál bi ponižati se . . .
Tebe bi glava bolela —
Čast pa bi moja trpela!

«Uméti poléta ti Múzinih kónj
Nikdár ne boš mogel; ves trud je zastónj!
Osel ostane le osel,
Létanje ní njegov posel!

«Da pôpneš se v zrak, nedostaje ti sil.
Za vzlet tak posebnih, veš, treba je kril!
Pégazu Zevs jih je vstvaril,
Mágarcu ní jih podaril.

«Kdó vé pač, kód Pégaza nosi polét?
On smélo preméri ti križem ves svet,
Večji, ko tvoja ograja,
Lepši, ko tvoja je staja.

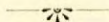
«In koder on koli po svetu letí,
Pod sáboj motrí on le žive ljudi;
Pisano gleda življenje,
Rádosti v njem in trpljenje. —

«Obzòr idej tvojih ne sega črez plot,
Na uzdi te kratki tvoj vodi gospod.
Skromen mi, sivko moj, bodi;
Kar je nad táboj, ne sodi!

«Ne: vspénjati se do pesniških višín —
Namén tvoj le žito nositi je v mlin!
Moko da nosiš iz mlina,
Pase te, krmi družina . . .

«Če hočeš, le rigaj in vpij, kritikúj! . . .
Če Pégaze sodiš, pa pómni in čuj:
Dete že vsako na vasi
Osla spozná te po — glasi . . . !»

To rekši s perutmi napréj nad zemljój
Letí, letí Pégaz s ponôsnój glavój.
Griva po vetru mu plove,
Bliskajo mu se — podkóve.

Istórija o miru.

(Tatarsko predanje.)

«Въ старицу было
въ стародавнюю . . .»

Ruska narodna.

O, to je bilo davno — v tistem časi,
Ko v stročji oves, bob je zôrel v klasji!

Tam, kjer nebó nad zemljoj se modrí,
Deželi dve cveteli sta krasní.

Dežela jedna bila je Deveta,
Sosédna pa se zvala je Deseta.

In Džingis-kan bil prve je vladár,
In Kublaj-kan bil druge gospodár.

In silno bila kana sta bogata,
Kadí imela sta srebra in zlata.

Po sto in sto vsak ímel je gradóv
In polj brezmejnih, njiv, vrtóv, lesóv.

In črede tisočglave kónj, velblodov
Dobivala od svojih sta naródiv.

In žen poln harem vsak je imel svoj,
Opričnikov, evnuhov, hlapcev roj.

V razkošji in pohôtah sta živelá
Na gradu svojem vsak ves čas brez dela.

V obéh pa kanstvih ljudstvo naokrog
O delu svojih je živelo rok . . .

In tiste dni, v predavnem, davnem časi,
Ko v stročji oves, bob je zôrel v klasji,

Kan Džingis s svojoj piše list rokój:
«Kan Kublaj, sósed in prijatelj moj!

«Od nékdaj midva se imava rada,
Od nékdaj mir med nama krasen vlada.

«No, da tá mir še bolj se utrdí,
Priprávljajva na boj se, jaz in tí!

«Vojakov broj vsak zá-se pomnožújva,
Z orožjem jih čim bolj oborožújva!

«Dorasel, zdrav in močen moški vsak
Poslej živeti mora kot voják!

«Le ženske, starci, deca in hromaki
Naj zemljo obdelujejo na tlaki!» —

A Kublaj piše Džingisu: «Emir!
Prijetelj! Reč najlepša res je mir.

«Največji modrec, ti modróst si sáma,
Ker mir ohraniti ti znaš med nama.

«In kar v obrambo boš mirú počél,
Posnemal jaz te vselej bom vesel!» . . .

In kakor bila se dogovorila,
Takó sta kana res obá storila.

Doleten, zdrav in močen moški vsak,
Če hoče, noče — on je zdaj voják.

Le ženske, starci, deca in hromaki
Še polje obdelujejo na tlaki.

A kakor po dežévji kupi gób,
Rastó iz tâl vojarne po sih dob.

Črtála, kôse, lémeži — vse hkrati
V orožje mora že se prekovati.

Iz posvečênih starih pa zvonóv
Nebroj preliva nóvih se topóv.

In kakor tam v deželi je Deveti,
Takó v deželi bilo je Deseti.

A zadovoljen Džingis-kan še ní,
In tudi Kublaj-kan si več želf.

Kar ženske, starci, deca in hromaki
Pridelali so živeža na tlaki,

Vojakov lačne trume vse snedó,
Če lákota v deželi — kaj za tó!

Oh, mir na svetu poglavitna stvar je;
Kaj kánoma vse drugo zdaj pač mar je!

No zadovoljen Džingis-kan še ní,
In tudi Kublaj-kan si več želf . . .

Kjerkoli kàj še najde se zlatnine,
Zlatnine in zvenčeče srebrnine,

Vsak skrit zaklád, prihranjen vsak denár —
Vojakom nesti vse imá se v dar!

Na boj pripravljene stojé armade,
Vse oboróžene od pêt do brade.

Mir stražijo mejsobni dan in noč;
V oklepih komaj sopstí jim je moč . . .

In tiste dni, v poletnem, lepem časi,
Ko v stročji oves, bob je zôrel v klasji,

Kan Džingis in kan Kublaj že tri dni
Imela skupaj divne sta gostí.

Od vin, jedíj vse mize se šibijo;
In vsega, česar srca si želijo,

Ponuja bujni in bogati god,
Vesél na gradu danes vsak je kot.

Tu pevcev pesmi órijo se krasne,
Na strune brenkajo tam sladkoglasne.

Tu hrum in šum — pijanih gostov vrisk,
Tam vidiš ples polnagih odalisk . . .

Z vseh miz na tla že rujno vince teče . . .
Star derviš vstane, vzdigne čašo, reče:

«Prekrasen, kana, sta dosegla mir!
Slaví s ponosom ga nocojšnji pir.

«Prerômal vso deželo sem Deveto,
Prerômal vso deželo sem Deseto:

«Najtišji vlada mir zarés povsód,
Drug drugemu več ne kalí ga rod . . .

«Orožje zadušílo je vojake —
Nositi peze niso mogli táke;

«Od bede in gladú današnji dan
Poslednji pa umrl vam je tlačán . . .»

Pa to je bilo davno — v tistem časi,
Ko v stročji oves, bob je zôrel v klasji.

Krišna.

In više, više v zrak nesó
Nevidne ga peróti . . .
Glej, rajsko mesto Dvárakam
Bleščí se že napróti.

To bog je Višnu! Tisoč let
Potóval je po sveti;
Kot človek Krišna živel sám,
Učil ljudi živeti.

Domá . . . Družina vseh bogóv
Vsprejmlje Krišno v raji,
Vsprejmlje Indra, car nebés
V čarôbnem ga sijaji.

Obsipajo ga z vprašanji
Bogovi vsi nebeški:
«Kakó si, Krišna, živel tam
Na zemlji po človeški?» —

«Nesmrtniki presrečni vi,
Lehkó vam bogovati!
Visôko je nad svetom vam
Lehkó gospodovati!

«Kaj veste vi, kaj to je — kri,
Sok živi, rdeči, vroči!
Kakó človeka greje tá
Po žilah mu poljóči.

«Ne čutite, kaj to je — strast,
Kaj hrepenenje, želje;
Ne stiska žalost vam srcá,
Ne dviže ga veselje.

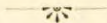
«Ne veste, kaj ljubezen je
In kaj življenja cvet je;
Ne veste, kaj življenja raj,
Kaj njega slast in med je.

«Ne veste, kaj je to — napást,
Kaj bôrba brez odmóra; —
Ne veste, kaj je pad in greh,
Kaj kès in kaj pokóra.

«Ne veste, kaj je nada, strah,
In kaj obupa srd je;
Kaj rojstvo je, neznano vam,
Ne veste nì, kaj smrt je . . .

«Vse to, bogovi, skusil sem
Živeč, trpeč na sveti . . .
Oh, toži mi se po ljudéh,
Spet hotel bi živeti!

«Imejte večnost svojo vi
In dolgčas njen moreči! . . .»
In Višnu stopi spet na svet,
Kot Buddha se včloveči.

Buddhova čudesa.

Čim dalje bolj se pólni palmov gaj;
Vse pisano ljudj je v mesečini.
Vse gnête smelo k Buddhi se naprêj,
Vsak rad v njegovi stal bi sám bližini.

Brahmán nadúti, kupec in voják —
Vsak hoče biti prvi . . . tu je krika!
Iz mesta kralj Adžâtasâtu sám
Prispel na slônu slušat je svetníka.

S tristo menihi svojimi nocój
Počiva v gaji hladnem božji Buddha;
Od znojnih on počiva potovánj,
In od vročine dnevne in od truda.

Počiva? Ne! Sedáj mečtánj je čas,
Razgóvorom je ura baš ugódna;
O smislu, svrhi zdaj življenja tod
Razlega v noč beseda se svobodna.

Čuj! usta modra on odprl je spet . . .
Utihne golč po tolpi tisočglavi.
Vse sluša pazno, molkom vse molčí,
Le Ganga tam šumí nekjè v daljavi.

In govori jim Buddha, govori,
O grehu govori jim in krepósti;
In o trpljenji govori svetá,
Nirvane tajne jim slavi sladkósti.

Prestane. Kralj Adžâtasâtu pa
Pred njega stopi, nizko mu se klanja;
Roké na prsih si držé navskriž
On reče modrecu poln spoštovanja:

«Častiti mojster! Drugi pred tebój
Učitelji, prê, delali so čuda;
Strméli so ljudjé jih gledajoč . . .
Še tí pokaži čúdes nam, o Buddha!» —

«Ne vidiš li jih čúdes?!» — in svetník
Roké na vse strani tu razprostira —
«Ne vidiš . . . videl nisi še jih, kralj?
Vse polno, kamor se okó ozira!

«Pogléj tá svet vesoljni na okróg!
Razumeš moč, ki ga vzdržava, vlada?
Razumeš moč, ki kaže zvezdam tir?
Veš, kaj je tá priroda večno mlada?

«Pogléj najmanjšo bilko ti na tléh,
Pogléj té palme, vélika drevesa!
Ogléj si mravljo, leva si ogléj
Pa slôna, ki na hoji tla pretresa!

«Razumeš, kralj, tó večno moč rasti,
Tó voljo dvigajočo vse življenje?
Razumeš raznoličnost med stvarmi?
Razumeš tó umiranje, rojénje?

«Cvet lótosov že videl kdaj si, kralj?
Po poljih cvetke gledal si cvetoče?
Tá pestri čilim tisočerih bôj!
Razumeš ti, kakó je to mogoče?

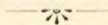
«In slišal že si sladko petje ptic
In slišal že grménje si nebeško;
Viharja, morja búčanje groznó,
Ubrano pesem slišal si človeško . . .

«In ves tá barev svet, tá svet zvokóv —
Kjé biva? V duhu našem se nahaja!
Duh náš ga nosi, v njem zrcali se . . .
Razumeš, kralj, kakó se to dogaja?

«In črez beséd skrivnóstni most kakó
Duh moj do duha tvojega prispeje?
Razumeš mislij nájinih tó pot?
Veš, kak spočnó nam v glavi se ideje?

«Veš, kaj je to, kar dviga nam srcé
Za nečim nedosežnim brez prestanka?
Za nečim višjim, kar ní iz prahú
Stremí náš prah . . . tá jasna ti uganka?

«Dovolj? . . . Ne vidiš še jih čúdes, kralj?
Zdaj čúdesa pokazal sem ti svoja!
Če gledaš, razumeti jih želiš —
In ne strmí pred njimi duša tvoja?»»

Mirza.

(Perzijska pravljica.)

I.

To bil je grôzni Džami šah!
Imel je tri zaklade:
Sopróge v haremu so tri,
Iz treh dežel, od treh straníj —
Prekrasne žene mlade.

Sinove Džami ima tri,
Od žene sina vsake;
Pozná vas ves iztočni svet,
Vas prince: Javuz, Mirza, Fet —
Tri brate, tri junake.

Princ Fet z očetom sám pavsód
Na častni desni žije;
Pri isti mizi ž njim sedí,
Iz istih skled jé ž njim jedí,
Iz iste čaše pije.

Piruje s Fetom vsak dan šah,
V razkošnosti živita;
A Mirza, Javuz le drobtín,
Če vrže kdo jih z grajskih lín,
Za vbógajme dobita.

Princ Fet je vse! Njegovih želj
Šah vsako izpolnjuje;
A Mirzo, Javuza črtí,
Kot sina suženjske krvi
Prezira, zaničuje . . .

II.

Kaj danes tam razlega se
Krik bojni okrog grada?
Osvétiti se čé trpín:
Princ Javuz sam, nesrečni sin,
Očetov grad napada.

Le brani šaha zdaj, sin Fet!
Odbijaj mu sovraga!
Boj ljuti že besní tri dni,
V potokih teče rdeča kri . . .
Kaj bo, če puntar zmaga?

Gorjé ti šah, če jezni sin,
Zaplени zdaj te, vjame!
Če v svoje te dobí roké —
Mehkó ni Javuzu srcé —
Meč bojni tvoj ti vzame.

In z mečem tvojim v džámiji
Če Javuz se opaše,
On šah posléj bo, gospodár;
Ti oče suženj — sin vladár! . . .
Pomagat, šejhi, paše!

In glej, kdó na pomoč hití,
Otéti šaha skuša?
Kdó zanj ko lev se tu borí?
Kdó v gradu ga osvobodí? —
Princ Mirza, dobra duša!

III.

V palači svoji Džami šah
Sedí dnes na prestoli;
Stojé sinovi tu trijé —
V okovih Javuzu roké —
Vezirji naokoli.

Kakó vesel oblasti spet
Šah stari je lokávi!
Krog ust igrá mu zlóčest smeh
In plamen porogljiv v očéh —
Sinovom svojim pravi:

«Jaz ljubim samo tebe, Fet,
Ker ljubim mater tvojo!
Ti sin-prvák ostaneš moj,
Tá dedni meč moj kdàj bo tvoj,
Oblast prevzameš mojo!

«Sin Javuz, tebe se bojím;
Ti človek si nevaren!
Da v miru me posléj pustiš,
Grad krasen danes v dar dobiš —
Pa bodi blagodaren!

«In tí, sin Mirza ljubi moj?
Ti sáma si dobrota!
Oh, kaj pretrpel si za mé!
S čim pač naj vse usluge té
Poplačam ti, sirota?»

«No, vidiš sám, — čemú, ha-ha!
Bi moral kaj ti dati?
Udán si itak mi, ko rob,
Ponižen, skromen ko golob:
Ni tebe mi se bati! . . .»

Razžaljen Mirza gré od tod
Po belem rómat sveti;
In koderkoli se mudí,
Povsod, povsod učí ljudi
Tí dve popevki peti:

«Oh, ti dišeča rožica
Cvetoča v rajskem logi!
Hvaležnost tebi je imé,
Poznajo dobri te ljudjé,
A nikdar ne trinogi . . .

«Če svojih iščeš ti pravíc,
Po konci glavo nôsi!
Ponižnika ves svet teptá
In le za norca ga imá . . .
Zahtevaj, nič ne prôsi!»

Titus Marcus.

«Izkopáli spet novih so čúdes?
Káj ležálo je spet pod zemljój? —»
Kdor po cesti prihaja, vprašuje,
Radovednežev večá se broj.

Mrgolí jih vse črno kopačev,
Tla kopáli za letni so grad . . .
Dnes pod krampom, motíkoj, lopatoj
Nov zabliska povsod se zaklád!

Učenjaki pa modri iz mesta
Po globini že brskajo téj,
Izkopíne pobirajo drage,
Ponesó jih s sebój za muzéj.

Glej tu prstanov, fibul, uhánov,
Krasotícam bogatim nakrás!
Tam črepinje ležijo — oh škoda! —
Preumetno obslikanih váz.

Tu denarjev je bronastih lónec,
Starodavni koval jih je Rim;
Zrjavèl leží meč tam iz jekla;
Kdó li pásal, boríl se je ž njim?

Tam na strani med peskom in prodom
Svojí stene po konci še kos;
Kaj poménjajo pisane freske?
Triumfatorski nékak je voz.

Tu malík leží marmornat — ženska!
Kdo odbil ji je roki obé?
Občudúj idealno tó glavo!
Ali videl že lepše si kjè?

Glej, tam v kotu kopáč pa je s krampom
Ob kamnit sarkofág zdaj zadél!
TITVS MARCVS napis na pokrovu —
A čegáv pod njim prah in pepél?

«Kdó je tá, ki v tem grobu počiva?»
Vsi ugibljejo, nihče ne vé.
Stopi starec zdaj tuj k sarkofagu
Pa neznano tam čita imé.

Na visôko gorjačo popotno
Stas opira si sključeni svoj;
Kak zgubančeno lice je temno!
Kjé na svetu tak nosijo kroj?

Do pasú visi brada mu siva,
Zbrav srebrnih črez pleča mu lâs;
Ves zamišljen v napis je na rakvi . . .
Tu vzjasní se mu mračni obraz!

«Tite Marce! . . . Oh, tu sem te našel!
Kje so dnevi pač tisti sedaj,
Ko pri čaši sva vinca sedela
Tam . . . tam v Rimu ponosnem nekdaj!

«Pomniš krčmo ob Tíbero nizko?
Tam sva shajala dan se na dan:
Tam falérnec je tekel najslajši,
Tam prelep sva mnog sánjala san.

«Kjé sedaj je, ki nama je stregla,
Črnolasa krčmarjeva hči?
Kje so óde, ki tam si jih zlagal
Na čaróbné ti njene očí?

«Iz avgurov lažnívih, neumnih
Kakšne nórce si, bratec, tam bril!
V epigramih preslanih neštetih
Na sleparje svoj žolč si izlil.

«Kaka vselej pa bila je gneča,
Kadar sužnikom pesmi si bral!
Da navdúšenje kočó podere,
Jaz že včasi sem skoro se bal.

«In najhujša je bila satira,
Na Caligulo ki si jo spel;
Poezije, sarkazma vrhunec . . .
Poštenjake vse ž njoj si razvnel.

«Koljkor verzov — strél toljko si mêtal
Na trinoga ko Zevs iz nebá,
Prerokôval zatirancem dobo,
Ko izgine tiranstvo s svetá.

«Kdaj izpólni preroštvo se tvoje?
Osemnajst sto jaz čakam že let
Pa ti tragikomédijo gledam —
Zgodovino naziva jo svet.

«Sèm kakó si, továriš, zablódlil?
Mar pregnal te je cézarjev srd?
Domovina tu morda je tvoja
Med barbari, kjer srečal si smrt? . . .

«Tite Marce moj, blagor pač tebi!
Ti pokoja že našel si raj;
Kdaj ga najde prijatelj tvoj stari —
Ahasverus, popótnik, o kdaj?»

Caligulove igrače.

Rogóv nebroj trobi črez plan in črez hrib
In v solncu se bliskajo sulice, meči . . .
Po polji za Rimom, kar vidi okó,
Armade se mešajo v pisani gneči.

Hej, Caesar Caligula, dobre si volje!
Tvoj, je-li, današnji pa zopet je dan? --
Na griču razpél si je šator svoj senčni
Pa gleda vojaštva tam polno ravàn.

Pri cézarju ves je častiti senát,
Patrícijev vrsta je dolga prispéla;
In žen pod šatórom zbran rimskih je cvet,
In pevcev in godcev tu družba vesela.

Na bitvah, napadih in mêtežih bojnih
Napasel Caligula si je očí;
Od rádosti duša sedaj se mu smeje,
Od blaženstva srce mu v prsih kipí . . .

Pokrite so mize, obeda je čas.
K pojédini piskajo sladke piščálke.
In v žile gré vino, divjá bakhanál;
Pred cézarjem plešejo nage plesalke . . .

A tam po ravnini podijo se polki,
Peháje se z bojnimi stroji ves dan . . .
Za mizoj sred órgij pod belim šatórom
Caligula dremlje napól že piján . . .

Star žrec, glej, iz Rima prijaše navzgòr!
Pred cézarjem suhega osla ustavi:
«Mir s táboj in Jupiter, svetli vladár!»
Z globòkim poklonom Caliguli pravi.

«Poslušal rogów sem trobljénje že dolgo . . .
In smilil se národ mi rimski je naš!
Od pluga odganjaš ti sám mu ratárje,
A lačnim Rimljanom sám kruha ne daš!

«Ječí pod vojaštva bremenom ves Rim,
Ječí vsa obširna že rimska država . . .
Káj vdów in sirót te proklinja vsak dan!
Káj ljudstev zbok tebe tam v révščini tava!

«Dovolj že se dolgo ti vadiš za vojsko!
Kateri nam sósed pokoja ne dá? . . .
Vsak dan klečé prosim tam v tempelji Marta,
Očine sovrage naj v prah poteptá! . . .»

««O sancta simplicitas! Ha-ha-ha-hà!»
Na ves glas Caligula se zagrohoče . . .
««Ti mislil nemara si, o modriján!
Na boje z barbari pripravljam se vroče?»

«Ah, kaj še! Kaj mar domovina je meni!
Za bedo Rimljanov kaj brigam se jaz!
Ne veš, da zabavati le se mi čemo?
Kakó pa bi dolgi pregnali si čas?

«Dolgčas nam pri polnih je mizah vsak dan,
Dolgčas je nelačni želodec si pasti;
Utrudi se petja in gôdbe uhó . . .
Dolgčas vsak dan piti ljubezni je slasti!

«Po svoje zabava se vsak na tém svetu,
Izbira igrače po svoje si vsak . . .
S čim krati naj čas imperator si rimski?
Glej, naša igrača — ha-ha! — je voják!

«Igrača krdela so pestra okróg,
Vrteča po poljih se nam za zabavo;
Igrača orožja je svetlega blesk,
Igrača, ki nam pospešuje prebavo.

«Igrača prijetna nam igre so bojne,
Le paša očém ves umetni ta boj;
V zabavo nam mišic moč, kit je vojaških,
V zabavo nam gôlo njih trud je in znoj . . .

«Zabava ljudíj so nam muke, njih stok;
Zabava sirót in vdóv solze nam prava;
Igrača nam polkov življenje in smrt . . .
Ha! ves svet ustvarjen je, da nas zabava!

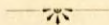
«Vse, vse zarad nas! I, čemú pa je ljudstvo?
Če ne zarad nas, da igramo se ž njim?!
Če nam ne v zabavo — čemú so Rimljani?
Čemú vsi bogóvi, vi žreci, ves Rim? . . .

«Pa še kakó radi zabavajo nas!
Čeprav že tri dni brez jedij so, pijače,
Igrajo še vojsko junaki mi tam,
Veseli, da žive so moje igrače!

«Vesél je Italec in Grk in Hispanec,
Na sužnost je svojo ponosen Germán
In Scit in Ilír in Panonec in Galec;
Veséla igrača je nam Egipčán . . .

«Zabavajte cézarje svoje, ha-ha!
Najvišji namén vaš je — naša zabava!
Četudi poginete vsi od gladú,
Makari vsa rimska razpade država! . . .

«Ná, stavec — pij čašo falernca penečo!
Na moje jo zdravje zdaj, modrec, izpíj!
Caligula božji ti sám jo ponuja . . .
Pij! Nočeš? . . . Kaj ljudstvo, ha-ha! te skrbí?»»

Sveti ogenj.

«Tebe, sveti ogenj, sina Ahure
Mazde, slavimo.» —

«Blagor možu, ki te vedno néti
in čuva!» —

«Daj, o sveti ogenj, duši moji
modrosti in moškega poguma,
delavnosti ter vstrajnosti!» —

«Ognja tvojega močnega si mi
želimo, o Ormazd!»

Avesta: Vispered VIII, 21;

Khorda - Avesta XI, 4;

Yaçna LXI, 9-12; Khorda-

Avesta XI, 7.

Kaj prigodilo v Balkhu se je lepem?
Meščanom čitaš na obrazih strah.
Sovražnik morda bliža se zidovom?
Po ulicah postopa narod plah.

Bazár je prazen danes. Kupcev ní.
Trgovec se s trgovcem pogovarja
Polglasno, tiho in osuplo zroč,
Pa odhajaje dučan svoj zatvarja.

Tja na svetišče Ormazdovo krasno,
Tja kaže ljudstvo žalostno z rokój;
Od ust do ust gré glas: «Na žrtveniku
Ugasnil sveti ôgenj je nocój!

«Gorjé! Osveta pride iz nebés,
Obraz svoj Ormazd zdaj od nas obrne;
A ves Irán podjarmi Ahriman,
Vse polóví nas v mreže svoje črne!»

Čim dalje več ljudij je pred svetiščem;
Vse bega križem, kakor brez glavé.
I žrecev vidiš v oblačilih belih,
V obupnosti si ruvajo lasé.

«Kdó izmed nas nesreče té je kriv?»
Tu svečeník očita svečeníku; —
«*Ko tí z Avestoj v rokah si zaspal,
Ugasnil ôgenj je na žrtveníku!» . . .

A hkratu vse utihne. Zarathustra,
Glej, prêrok mladi sredi njih stojí . . .
«Ne bojte, bratje, se bogóv, ne bojte!»
Z mogočnim glasom modrec govórí.

•Nesreče ní nikake! Ogenj nov
V svetišču pač lehkó se spet zanéti;
Gorjé pa vam, če v prsiah vaših kdaj,
Če tam ugasnil ôgenj bi vam sveti!

«Tá ôgenj, bratje, se ne kuri z lesom,
Na kámnatem oltarji ne gorí;
Ne čuvajo nam ôgnja tega drugi —
Mi čuvati ga moramo samí!

«Bolj, ko tam ôgenj tempelj Ormazdov
Naš ôgenj dušo greje, razsvetljuje;
A v duši, kjer ugasnil je, tam mrak
In mraz — smrt sama tam kraljuje.

«O, plamen za resnico in pravico
Naj v duši ne ugasne vam nikdár!
Za dom, za národ, za svobodo zlato
Vam v prsih vedno gôri sveti žar!»

Pramloča.

Teče Ganga, reka sveta.
Tam živi ob bregu Kandu
V gaji senčnem, gaji temnem;
Sto let tam že samotari.

Hrana so mu korenine
In pijača je studenec.
Póstel, kamor truden léga,
Pod drevesom mah je mehki.

Trikrat vsak dan stopa h Gangi,
V vodi sveti se umivat;
Kóplje se in père grehe;
Moli, posti, pokorí se.

Družba ptičev so mu zbori,
Ki pojó mu pesmi sladke;
Ž njimi peva Brahmi himne,
Premišljuje stvarstva tajne.

Kar uganka drugim temna,
To ko dan je Kandu svetlo;
Vé življenja vzrok in kôniec,
Ko na dlani gleda večnost . . .

S kailaške gôre doli
Zró bogovi na svetníka,
Zró na Kanda in — bojé se,
Da v svetósti prekosí jih!

«Kák opasnost odvrniti?» —
Posvetuje bog se z bogom.
Hrum potihne po nebesih —
Odpre Indra usta modra:

«Kjé si biser naš, Pramloča?
Kjé si rajskih vil kraljica?
Hitro plavaj dól na Gango
Pa obišči tam svetníka!»

In Pramloča splava h Kandu,
Vsa prelestna in čarôbna;
Vede čita baš brahmanec,
V misli vtópljen je globôke . . .

«Kdó prikazen tí si bajna?»
Kandu vzdrami se iz mislij,
Ostrmí in reče, prosi:
«Naj te gledam, o boginja!

«Lép je lotos v mesečini,
Ko prikaže se iz vóde
In razvije cvet svoj nežni —
Lépša tí si, deva moja!

«Naj te gledam! Naj krasôto
Pijem tvojo le trenutek!
Naj oči si ž njoj napajam,
Naj napajam vročo dušo!

«Še trenutek, še trenutek! . . .
Glej, oči so moje žejne,
Žejno srce je krasôte,
Duša moja je je žejna.

«Naj te gledam, naj te gledam!
Še trenutek! . . . Ne izgini! . . .»
In molčé jo gleda, gleda . . .
Solnce pade za vršine. —

«Oh!» — puščavnik vzdihne britko,
«Danes nisem šel se kópat,
Brahmi peval nisem himen,
Vso opustil sem pokoro!»

««Danes?! — praviš Kandu sveti»» —
Čudom čudi se Pramloča —
««Sto let gledal si me, smrtnik!»» —
Vsi smeje se mu bogovi.

Satanova smrt.

(Po starih vstočnih bajkah.)

Oh, to glasen je jok! Oh, to glasen je stok
Dnes v prestolni dvorani sred pekla!
In od solz stojí voda po marmornih tléh,
Kakor da je povodenj pritekla!

«Zbólel Satan je — Satan umira!» ko blisk
Vest je strašna ves svet preletela;
In prepestra je množica v pekel takój
Od vseh štirih vetróv prihitela.

Vse jezike vseh národov slišiš tu dnes,
In tá lica so vsakršne bóje;
Vse stanove tu vidiš pomešane, vse —
Vsak je pôslal zastopnike svoje.

Vse se rine k prestolu . . . Visôko tam, oh,
Sedí On. Glej, na glavi rogóva
Preporedno štrlita iz kuštravih lás,
Osivéla mu brada kozlóva.

Okrog vrata, na rôkah kosmatih v nakrás
Za pestmí so mu gadi oviti;
Izpod zlatega plašča mu gledata v svet
Pravi pravcati konjski kopiti.

On levico položil na vélik je glob,
Drži žezlo v desnici žareče;
Diha težko — meh, misliš, sopiha tam star —
To nadušne so prsi, boleče.

Izpod čela vzplamtita sedaj pa sedaj
Dva gasnóča mu ôgnja globôka;
A pod jástrebjim nosom držé se v zasméh
Usta bleda sarkastna, široka . . .

Ves zbor joče, ihtí . . . Izmed množice zdaj
Nekdo stopi pred préstol počasi;
Poljubivši tam Satanu konca kopít
Reče žalostno, ko odkašljá si:

«Ne ostavljam nas, oče! Boj naš je težak,
Mi z resnicoj borimo se smelo:
Kar je belo, to črno se zove pri nas,
Kar je črno, to zovemo belo.

«Misli jezik odkriva navadnim ljudém,
Naš nam jezik le misli prikriva;
Gladke, sladke besede tekó nam iz ust,
A lažniva je vsaka in kriva.

«V zanke zmot in sleparstev loviti ljudi,
To nam delo je sveto, težavno!
Navdušuješ le tí nas, o svetli naš vzor!
Onemogli bi sicer že davno.»

Stopa drugi pred tron — dolgín suh govórí:
«Kjer se koli dva rada imata,
Jaz razderem, raztrgam prijateljsko vez
Pa naščuvam ja, da se zlasáta.

«Črni téga pri ónem, a ónega tú,
Seme zdražbe séj, seme zavisti!
To je meni, tovaršem je mojim poklic,
A življenja vzor tí si nam čisti!»

Glej, po prstih stopíca že tretji pred tron.
Kdo oblizano to je človeče?
Vse diší okol njega . . . Poljubivši nogó
Desno Satanu, važno blebeče:

«Kar ti v malem storí predgovórník ta moj,
Mi v velikem opravljamo sveti;
Brez nas narod bi z národom mnogo že let
V miru moral, o grôza! živeti.

«Prepotrebni zatorej na svetu smo mi;
Kakó mogel brez nas bi prebiti?
In brez tebe kakó bi pač mogli posláj
V kalni vodi mi ribe loviti?»

In četrti, mož mračen, nestalnih očij,
Stopa k tronu iz temnega kota;
Z mošnjoj v pesti ozira po zboru se plah, —
Brat nemara je to Iškarjota!

«Ti si, Satan, moj vzor in ostaneš na vek;
A moj bog — mošnja polna je zlata!
Za denár prodam dušo ti svojo vsak hip,
Prodám mater, očeta in brata!

«Za denár ti prepričanje svoje prodám.
«Kdo da več mi za čast in poštenje?
Ves značaj svoj na pródaj imam za denár;
Kdo ga kupi? Ní drag, sila cen je.

«Za denár domovino bi svojo prodal —
Žalibog, da je nimam nobene! —
Za denár vse! Ljubezen je moja denár,
Denár strast, ki po svetu me žene . . . »

Kdo pa zdaj se tam rine bahato naprej?
Turban zêlen čepí mu na glavi.
Nekak derviš nemara čudák bode tá . . .
Poklonivši se Satanu, pravi:

«Veličanstvo! Ní daleč več konec svetá!
Číslo znamenj zloveščih množí se:
Oh, iz teme k svetlôbi čim dalje, tem več
Sili, trudi in péha ljudíj se!

«O, kakó prevelika luč smrtnim očém,
Tá spoznanja strup dušam škoduje!
Blagodejna le tema je, pravimo mi,
Toda svet tega zdaj ne veruje!

«Le nazáj, nazáj, v blažene čase nazáj,
Ko grmade so svete plamtéle!
In ko žrtve so misli svobodne na njih
Bogu v slavo proklete gorele!

«Takšno ljubimo luč in ták pôjem je naš
O napredku, duševni svobodi . . .
Ne ostavljaj nas, Lucifer-solnce, nikár!
Navdihúj, ideal, nas in vodi! . . .»

Vse molčí po dvorani. Le tu, tam kak vzdih.
«Vidim», Satan sám ôdpre zdaj usta —
«Seme moje ni palo na skalnata tla
In življenje ni njiva mi pusta.

«Bratje mili! Do solz ste genili me dnes,
Saj izpóved vsa vaša mi priča,
Da učenci res pridni vi moji ste vsi;
Bogá ljubite menj, ko hudiča!

«Nesposoben sem, vidim, vzor biti še vaš,
Biti mojster vam, biti voditelj:
Prekosili v modrósti že daleč ste me;
Več učenec že zná, ko učitelj.

«Ostarèl sem. Preživel že zdavnaj sem se,
In brez smisla je dalje živeti; —
V rôke vaše izročam pa z mirnoj vestjó
Poslej mísijo svojo na sveti!

«Nadaljujte jo vestno! . . .» Kdo pôzno še zdaj
Zasopihan v dvorano basá se?

«Kan devete deže!» šepeče ves zbor —
«Tolst in dêbel ko pustno je prase!» . . .

«Ne zaméri!» pred Satanom kan govori —
«A pomisli ti, kaka daljava!

In skrbíj imam tóliko tamkaj domá . . .
Sám ne vem, kje stojí že mi glava.

«Domovine me sreča neskončno skrbí.
Noč in dan, oh, po glavi mi hodi!
Socijalni problém že rešujem več let . . .
No, poslušaj, a pótlej sám sodi!

«Grad prekrasen sezidal za harem sem svoj;
Tristo rožic v njem živih cvetí mi!
Na vsem vzhodu ne najdeš ti lepših nikjér;
Harem dela velike skrbí mi.

«In konjušnica nova in pasji hlev nov —
To oboje se baš dokončuje —,
Dve palači ponôsni! Poddanik nobén
V hišah lepših nikjér ne stanuje.

«Karavane vsak dan mi iz vseh pokrajín
V grad donašajo danj in darove;
Kam poshraniti vse? Kak napraviti vse?
To skrbí dan na dan so mi nove.

«Vsa Deveta dežela na tabora dva
Nejednaka se modro delí ti:
V tabor večji berače sem gladne nagnál,
V manjšem sami bogatci so siti.

«Jaz na strani bogatcev seveda stojím,
Njé le z milostjo svojoj podpiram;
Hej, pri njih je veselje! Zabave vsak dan!
Siromake čemerne preziram.

«Da veselja berači ne mótiyo nam,
In zabave da bolj so nam varne —
Oh, to dela največjih mi vsak dan skrbíj! —
V vsaki vasi dam grádit vojarne . . .

Po načelih jaz tvojih visôkih takó
Za očino delujem, — a čuda!
Nehvaležno mi ljudstvo za mojo je skrb —
Ne priznava mi mojega truda!

«Zadovoljni robóvi več niso z menój,
Godrnjanje se širi usóдно,
Vse otresa verige . . . na svoje nogé
Hoče vstati, hoditi svobodno.

«O nekakih krivicah berači kričé,
To vsakdanja je njihova pesem!
Kaj pravica je — tega v resnici ne vem;
Kar živím, o njej sanjal še nesem.

«Milijóni umirajo, prê, od gladú,
Jeli kruha bi radi, a ní ga!
Jaz sem sit. Če poddanik je lačen kjè kak,
No, kaj mene, povéj mi! to briga?»

«Domovina, glej, meni na srcu leží,
Skrb za njó že ne daje mi spati . . .
Socijalni problém jaz razúmem — kaj ne?
Kdo bi mogel ga drug razvozlati?» . . .

Dolgo Satan na tihem že se je smejál,
Ko reforme mu kan je razlagal;
Sedaj vstane na tronu s poslednjoj močjó —
I, kakó bi se dalje premagal?

In držé se za trébuh grohoče takó,
Da dvorana bobní in se stresa;
Vsi smejó se ž njim vred (a nekterih je strah)
In pred smehom mašé si ušesa.

Zdaj omáhne — o grôza! — telebne na tla,
Stresla peklu sta strop se in streha . . .
Mrtev Satan leží; oh, ne gane se več.
Pala kap mu je menda od smeha.

Legenda o zlati roži.

(Pripoveduje star samotar.)

Umrl že sem bil in — prebúdil se spet.
Kdo vé, kaj mej tem pač preteklo je let?

Svet kazal je précej spreménjeno lice,
Odpravil nektere je stare krivice.

Človeštvu dan svital se lepši je, nov;
Menj bilo trinogov, menj bilo robóv.

In teme poslednje pogubne in klete
Bežále s svetá so pred solncem prosvete . . .

Tam v Rimu je vladal baš papež Paskál,
Svetník, modrijan in pa originál.

S predhodnikov svojih navadoj soglasno
Vlit dal i on «*rožo krepósti*» je krasno.

Iz suhega zlata zlatár jo je vлил,
Zvenčečih cekinov je vanjo stopíl.

Cvetove tri roža je draga imela;
Dišava iz čaš ji umetna puhtéla . . .

«Katéra kraljica jo letos dobí?
Kateri pač rožo Paskál podarí?»

«Katera je krónanka letos bo vredna?»
Ugiblje vsa Roma zeló radovedna.

«Krepósti nagrado kateri naj dam?
V zadrego v resnici sem spravil se sám!

«Kateri?» — to papež vsak dan premišljuje,
Ozira po svetu v dežele se tuje.

«Velíki rečí sta svetóst in krepóst!
Oboje dandanes velika redkóst.

«Pa, kaj bi krepósti iskal le v višavah!
Poglejmo, ní najti je tudi v — nižavah?»

«Vijólice skrite najrajše cvetó,
Ne najde lehkó jih površno okó.

«Sám Kristus zahajal med ljud je preprósti;
Sred njega najčešče je našel krepóstij . . .»

V teh mislih sprehaja Paskál se nek dan
Po Rimu, v predmestjih okrog nespoznán.

Tam, koder že cesta iz mesta se vije,
Pod sénčnim kostánjem na klopi počije.

Pred njim pa na cesti tej dela težák.
Med njima pomének razprede se ták:

«I, revež sem, revež! Zaslužim le jesti,
Če tódi potim po ves dan se na cesti.

«No kruh, ki prislužim ga sám si trdó,
Mi tekne; uživam ga z mirnoj vestjó.

«V predmestji živí tam mi žena-družica,
A ôna se trudi kot pridna períca.

«Takó-le je bilo . . . da! Mlad kavalir
Uničiti htel mi je srečo in mir . . .

««Zapusti možá — ji je rekel — berača!
In tvoja bo v Rimu najlepša palača!

««Bogastvo sijajno, ki jaz ga imám,
Če k meni pobegneš — vse, vse ti rad dám.

««V kočiji vozíla se bodeš grofíca,
Ne boš več prezirana, revna períca.

««Tvoj krasni obraz in prelestni tvoj stas —
To ní za težake! Oh, to je za nas!»»

«A ôna? Še z mesta vam ní se geníla!
Pred nosom mu drugkrat je dver zaklenila.

«Lep fant vam Antonio Costa baš ní —
In vender mi táka-le roža cvetí!»

Poldán je po Rimu zdaj ravno zvonilo;
Prinesla je delavcu žena kosilo.

Obsénčen od smolnatočrnih ji lâs
Še papežu zdí se Madonnin obraz.

A drugi dan pôslal je «*rožo krepósti*»
V predmestje oddaljeno — délavki Costi.

Kaznovani paša.

(187*.)

«Prav ti je, o Muktar paša,
Da pokaral te je sultan!
Ker sovražiš nas Armence,
Vselej braniš samo Turke.
Ves pristrán si in krivičen!
Kri je tekla že v potokih,
Koder roka tvoja sega —
Oh, armenska kri nedolžna! . . .
Vse pravice uživaj Turek,
A nikakih ne Armenec!
Moslem sit, mi vsak dan lačni —
Tó je geslo tvoje kletó!
,Sultan daleč, a visóko
Allah biva vsevedóči' —
S tém si vspaval vest si črno . . .
Motil si se, motil si se!
Ní umrla še pravica!
Zdaj pokaral te je sultan,
In prestavljen boš za kazen . . .
Prav ti je, o paša Muktar!»

Oh, kak ljudstvo veselé se
V Erzerumu po vseh cestah!

Po zidovih čita danes
Sultanov na ves glas ferman:
«Paša karan in odstavljen!»

«Muktar karan in odstavljen!»
Govoré po vseh kavarnah,
In razglašá se po cerkvah
In oznanja z minaretov.

Vsa armenska omladina
Od zanosa skače, úka;
Vesti skoro ní verjeti —
Mar zgodilo se je čudo?

Starec mnog še maje z glavo,
Z glavo sivoj in — odkima;
Sám gre gledat ferman beli,
Sám na trg tja gré ga čitat . . .

«Res je! Prišla je osveta!
In krvník naš kaznován je,
Hudo karan in premeščen . . .
Žível sultan! Slava, slava!»

V kónaku pa, sredi mesta,
Pir šumí pri paši šumen.
Od tovaršev tam poslavlja
Žalostnih se paša Muktar.

Vsa je polna jih sobana
Gostov svetlih, činovnikov;
Káj je páš in hodž in šejhov,
Múftijev in mujezinov,
Válijev in kajmakánov,
Kádijev za dolgoj mizoj!
Težka, težka je ločitev
In slovesa grenka ura!
Gost vsak stiska paši roko,
Govorijo mu s sočutjem:
«Allah sveti potolaži,
Muktar blagi, srce tvoje!
On močí ti daj, poguma,
Da preneseš kazen strogo!
Vsem se smiliš, vsem se smiliš
Nam prijatelj, ljubi stari!
I v prognanstvu pota tvoja
Blagoslavljalj dobri Allah!»

Molk in žalost . . . Tukaj, tamkaj
Solza kaka se utrne,
Po junaškem steče licu,
Kane v brado, kane v brke.

Vstane paša — in lokávo
Gostom svojim se namuzne.
List lisjak jim čita skriven . . .
Kaj mu tajno piše sultan?

«Ljubi paša, Muktar paša!
Ne zameri, ne zameri,
Da pokaral sem te javno!
Mene srce je bolelo.
Jaz se čisto s táboj strinjam,
Kar počenjaš, odobravam;
Sprejmi hvalo mojo tiho!
Kaj Armencev meni mari,
Če makari vse pobiješ!
Toda — tisto javno mnenje
Vpilo je, saj veš, in vpilo,
Spravilo me res v zadrego . . .
O, pri bradi Mohameda!
Kakor preje še te ljubim.
Kaj ne veš, da «vrana vrani . . . ?»
Naj storí to Turek Turku!?
Pridi v Štambul brez odloga!
Ti zaslužiš mesto višje:
Za ministra ti si rojen —
Imenujem te vezirjem!»

Bajramska legenda.

Pri turbanu turban, fes . . . pisana gneča!
Lestenci razlivajo lučij nebroj.
Noč v véliki džámiji v Mekki je sveti
Prečaral spet bajram v dan bajen nocój.

Ti Allah le veš, iz katerih pač krajev
Prispeli tí romarji tvoji so vsi!
Sedaj so tu, kamor jih klical je prêrok,
In zdí se jim — sám on med njimi stojí.

Na leci zaprl črnobradi je ímam
Baš knjigo prerokovo, sveti korán;
In že priklonivši se vernikom resno
Po stopnicah stopa, izgine jim v stran.

Slovesno zvenela je sura za suroj
Iz žrečevih ust po svetišču okróg;
O blaženstvu rajskem nocój jim je čital . . .
Pravičen si, Allah, sodník pa si strog!

Pač diven po smrti raj svojcem obetaš,
O Mohamed! Srečen, kdor vanj je vsprejét!
Po vrtilih posédajo senčnih, cvetočih,
A streže jim zbor črnookih deklét . . .

Glej, tu razdelí se gnetočá se tolpa!
Mlad romar se rine napréj med ljudmí;
Popénja po stopnicah že se na leco,
Na leci neznanec stojí — govori:

«Naš Mohamed dobri se moti, o bratje!
Raj svoj on uživa sám v večnosti naj!
Ne šele po smrti, na ónem tam svetu —
Že tukaj imeti mi čemo svoj raj!

«Ljubímo se, bratje, tu, dokler živimo!
In v raj si prestvarimo svet tá samí!
Ljubezen — to sredstvo čaróvno je sveto,
Ki zemljo v najlepši nam raj spremení.

«O, tákrat že sreče pozémeljske solnce
Ne bo na izbrancev sijalo le broj;
Krivice brat delal ne bode več bratu,
Utihnil na svetu krvavi bo boj.

«Ljubezen rodila svobodo bo zlato,
Ne bo več sramótnih veríg in okóv;
Vsi, kar nas svet nosi, le bratje in sestre . . .
Ne bo več trinogov, ne bo več robóv!

«Zavidal nas prêrok v nebesih bo svojih,
Na svet bo z rajáni sám žêlel nazáj;
Tu vživali lepša mi bomo nebesa —
Vsa zemlja že sama resničen bo raj!

«Takó mi je pravil domá neki Anglež . . .»
Tu vélik po džámiji vstal je nemir,
In dalje on, žal, govoriti ni mogel;
Med rómarji rasel je hrup in prepír.

Tu strinjali so se z govórnikom smélim
In ploskali mislim njegovim na glas;
A tam krivoverca ga zmérjali drugi;
«Odpadnik!» mi kričali jezni v obraz . . .

Star derviř naredil zmešnjavi je konec.
H govorniku tiho se bil je popél,
Sočutno pogledal v očí mu je žive,
Sočutno za roko ga desno prijél:

«Z menój, z menój, sinko, na zrak in k počitku!
Bolán si, moj ljubi! Kaj ne da, bolán?
Pot daljnja, opasnosti razne na poti . . .
Dà, pójva na zrak iz sopárice v stran!»

Grešnik.

Noč. V koči samôtni nad Gangoj
Skrivnostno še baklja gorí.
Na pôdu sedijo menihi;
Sám Buddha med njimi stojí.

Napól razsvetljêni obrazi
Zamišljeno gledajo v tla.
Vse tiho . . . Možjé so tí, misliš,
Iz ónega prišli svetá.

«No, bratje» — pretrga molk Buddha —
«Kdó vé še med vami kak greh?
Zdaj vprašam vas v tretjič in zadnjič . . .
Spovédali vsi ste se vseh?

«Gorjé mu, kdor madež prikrl bi,
Zamólčal na vesti bi kaj!
Nikóli se ne bi posvétíl,
Ne vnišel v nirvâne bi raj. —

«Nobeden se več ne oglasi?
Obred že je sveti končán? . . .»
Še jeden! . . . Učenec Ambattha,
Pred Buddho tja stopi skesán:

«Grešíl sem, prevzvišeni mojster!
Grešíl sem hudó, prehudó;
Kakó naj odkrijem ti krivdo?
V dnu duše me peče zeló . . .»

««Ne boj se! Kaj bil bi pač storil?
Zavedla te vroča je kri?
Pogledal — kaj ne? — preglobôko
Mladenki si kaki v očí? —»»

«Jaz *mislil* sem, o prečastiti!
Sám mislil sem, s svojoj glavój!
Življenja uganko sám htel je
Proníkniti smélo duh moj.

«Vsemira uzroku in svrhi
Prodreti sem skušal do dná;
Premišljaj rad sám sem, pogosto,
Razvoj in postanek svetá.

«Resnici pogledati v lice
Sem s svojimi žélel očmí,
Iskáti z razumom je svojim
Od mladih hrepênel sem dnij.

«In mislij poletu nikoli
Ográj jaz ne stavim, ne méj . . .
Po veri brahmanov to greh je,
Kar delal, žal, jaz sem dosléj.

«Kar v Vedah je pisano svetih,
To misliti človek le smé!
Ne glôblje, ne više, ne dalje . . .
Kdor misli drugače — gorjé!»

Le redko smejal se je Buddha,
Sedaj nasmehljá se sladkó,
Začudeno gleda učenca,
Smehljaje mu pravi takó:

«Čemú pač nam vsakemu svojo
Bog Brahma bi glavo bil dal?
Čemú bi nam duha luč sveto
Tam z lučjo bil svojoj prižgal?!

Čemú imaš nogi? — da hodiš!
Za delo ti dvoje je rok:
Z razumom pa v glavi ti misliš . . .
A misliti zná le še bog!

«Čim bolj ti sám misliš svobóдно,
Tem bolj si podoben — bogú,
Tem bolj približuješ se Brahmi . . .
Le misli zató brez strahú!

«Le misli, Ambattha preljubi!
Le dalje ves svet premišljúj!
Da misliti greh bi bil morda —
Brahmanom tegà ne verúj!»

Popravki.

- Na str. 58. mora v 4. strofi na koncu 2. verza stati *snu* na koncu 4. verza pa *dnu*.
- Na str. 99. čitaj v 8. strofi 3. verz takó-le:
Ki celo že noč me obseva!»
- Na str. 106. mora na koncu predzadnjega verza (za besedoj sofist) stati seveda vejica (,)
- Na str. 110. mora v 1. strofe 2. verzu za besedoj brade stati tudi vejica (,)
- Na str. 162. mora v 2. strofi, v 1. verzu zgoraj stati *ob Tiberi* (ne: ob Tíbero).
- Na str. 192. mora v 2. strofi, v 4. verzu zgoraj stati *mu* (ne: mì).

K 19.20

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000077192

